

ТОКТОМ ПОСТАНОВЛЕНИЕ

№ 3546 -VII

« 25 » сентябрь 20 25 ж.г.

Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинде Мыйзам долбоорлоруна адистештирилген экспертизалардын айрым түрлөрүн жүргүзүү боюнча стандарттарды бекитүү жөнүндө

“Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин Регламенти жөнүндө” Кыргыз Республикасынын Мыйзамына жана “Кыргыз Республикасынын ченемдик укуктук актылары жөнүндө” Кыргыз Республикасынын Мыйзамына ылайык, Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин мыйзам долбоорлоруна экспертизаларды бирдей жүргүзүү аркылуу кабыл алынуучу мыйзамдардын сапатын жогорулатуу максатында Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңеши **токтом кылат:**

1. Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинде мыйзам долбоорлоруна адистештирилген экспертизалардын айрым түрлөрүн жүргүзүү боюнча стандарттар бекитилсин (тиркелет).

2. “Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинде Мыйзам долбоорлорун адистештирилген экспертизаларынын айрым түрлөрүн өткөрүү боюнча стандарттарды бекитүү жөнүндө” Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин 2008-жылдын 18-январындагы № 75-IV токтому күчүн жоготту деп таанылсын.

3. Ушул токтомдун аткарылышын контролдоо Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин Төрагасынын орун басары Н.А. Азыгалиевге жүктөлсүн.

Төрага

Н. Тургунбек уулу

ТОКТОМ ПОСТАНОВЛЕНИЕ

№ 3546 -VII

« 25 » сентября 20 25 ж.г.

Об утверждении Стандартов по проведению отдельных видов специализированных экспертиз проектов законов в Жогорку Кеңеше Кыргызской Республики

В соответствии с Законом Кыргызской Республики «О Регламенте Жогорку Кеңеша Кыргызской Республики» и Законом Кыргызской Республики «О нормативных правовых актах Кыргызской Республики», в целях повышения качества принимаемых законов путем единообразного проведения экспертиз проектов законов Жогорку Кеңеш Кыргызской Республики **п о с т а н о в л я е т:**

1. Утвердить Стандарты по проведению отдельных видов специализированных экспертиз проектов законов в Жогорку Кеңеше Кыргызской Республики (прилагаются).

2. Признать утратившим силу постановление Жогорку Кеңеша Кыргызской Республики от 18 января 2008 года № 75-IV «Об утверждении Стандартов по проведению отдельных видов специализированных экспертиз проектов законов в Жогорку Кеңеше Кыргызской Республики».

3. Контроль за исполнением настоящего постановления возложить на заместителя Торага Жогорку Кеңеша Кыргызской Республики Н.А. Азыгалиева.

Төрага

Н. Тургунбек уулу

**Кыргыз Республикасынын
Жогорку Кеңешинин 2025-жылдын
25 сентябрындагы № 3546-VII
токтому менен бекитилген**

**Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинде мыйзам долбоорлоруна
адистештирилген экспертизалардын айрым түрлөрүн жүргүзүү боюнча
СТАНДАРТТАР**

1-глава. Жалпы Жоболор

§ 1. Стандарттардын колдонуу чөйрөсү

1. Ушул Стандарттар:

1) укуктук, укук коргоочулук, гендердик, коррупцияга каршы жана экологиялык адистештирилген экспертизаларды (мындан ары - экспертиза) жүргүзүүнүн негизги принциптерин жана тартибин белгилейт;

2) экспертизаларды жүргүзүүдөгү милдеттүү талаптарды аныктайт;

3) экспертизаларды жүргүзүү чөйрөсүндө кесипкөй терминдерди аныктайт.

2. Мыйзам долбоорлорунун экспертизаларынын башка түрлөрү ушул Стандарттарды колдонууга кирбейт жана Кыргыз Республикасынын тиешелүү ченемдик укуктук актылары менен жөнгө салынат.

3. Ушул Стандарттар Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешине киргизилген мыйзамдардын долбоорлоруна экспертизаларды жүргүзүүдө колдонулат.

4. Ушул Стандарттар колдонуудагы мыйзамдарга жана башка ченемдик укуктук актылардын долбоорлоруна экспертизаларды жүргүзүүдө колдонулушу мүмкүн.

§ 2. Экспертиза түшүнүгү

5. Эксперттердин мыйзам долбоорлорун ушул Стандарттардын талаптарына ылайыктыгына талдоо жана баалоо жүргүзүү боюнча иштери экспертиза болуп саналат.

6. Экспертиза Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин ишмердүүлүгүн жөнгө салуучу мыйзамдарда белгиленген талаптарга ылайык жана тартипте жүргүзүлөт.

7. Экспертизаны Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин Аппаратынын эксперти же Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин ишмердүүлүгүн жөнгө салуучу мыйзамдарда бекитилген учурларда, мыйзам долбоорун даярдоого түздөн-түз катышпаган, сырттан тартылган (чакырылган) көз карандысыз эксперттер (жеке жана юридикалык жактар) жүргүзөт.

§ 3. Экспертизанын предмети

8. Экспертиза өткөрүүдө эксперт чечүүсү зарыл болгон эксперттик милдет (суроолордун тизмеги) экспертизанын предмети болуп саналат.

9. Жүргүзүлүп жаткан экспертизанын түрүнө жараша жана мыйзам долбоору менен жөнгө салынуучу мамилелердин мүнөзүн эске алуу менен экспертиза өз ичине бир же бир нече эксперттик милдеттерди камтышы мүмкүн.

§ 4. Экспертизанын максаттары, милдеттери жана принциптери

10. Укук колдонуу практикасында натыйжалуу колдонуу үчүн кабыл алынуучу мыйзамдардын сапатын жогорулатуу экспертизанын негизги максаты болуп саналат.

11. Экспертизанын негизги милдеттери болуп төмөнкүлөр саналат:

1) мыйзам долбоорунун сапатына, негиздүүлүгүнө, мыйзам чыгаруу техникасына талаштарынын сакталышына баалоо жүргүзүү;

2) мыйзам долбоорунун Кыргыз Республикасынын Конституциясына, конституциялык мыйзамдарына, кодекстерине, мыйзамдарына жана эл аралык милдеттенмелерине ылайыктуулугун баалоо;

3) мыйзам долбоорунун жоболорунун колдонулушун жана натыйжалуулугун баалоо;

4) потенциалдуу укуктук коллизияларды, кайталоолорду же башка ченемдик укуктук актылар менен карама-каршылыктарды аныктоо жана баалоо;

5) мыйзам долбоорун кабыл алуунун укуктук, социалдык, экономикалык, экологиялык жана башка кесепеттерин аныктоо жана баалоо;

6) экспертиза жүргүзүүдө коюлган башка милдеттерди кароо.

12. Экспертиза төмөнкү принциптердин негизинде жүргүзүлөт:

1) мыйзамдуулук;

2) адамдын, жарандын жана юридикалык жактын укуктарын сактоо жана эркиндиктерин урматтоо;

3) айкындуулук;

4) компетенттүүлүк;

5) кызыкчылыктардын кагылышына жол берилбестик;

6) берилген ыйгарым укуктардын чегинде көз карандысыздык;

7) объективдүүлүк;

8) мыйзам долбоорун талдоонун жана баалоонун толуктугу үчүн жоопкерчилик.

13. Жүргүзүлүп жаткан экспертизанын түрүнө жана мыйзам долбоору жөнгө салуучу мамилелердин мүнөзүнө жараша экспертиза атайын максаттарга жана принциптерге ээ болушу мүмкүн.

§ 5. Экспертизанын милдеттүүлүгү

14. Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин ишмердүүлүгүн жөнгө салуучу мыйзамдарда жана ушул Стандарттарда каралган учурларда экспертиза милдеттүү тартипте жүргүзүлөт.

15. Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин Аппаратынын эксперттик кызматы экспертизалардын натыйжалары менен төмөнкүдөй эксперттик корутундуну милдеттүү түрдө берет:

1) алар жооптуу комитеттерде каралганга жана биринчи окууга киргизилгенге чейин мыйзам долбооруна жана мыйзам долбоорлорунун пакетине;

2) мыйзам долбоорун экинчи окууга карата даярдоонун жүрүшүндө киргизилген түзөтүүлөргө;

3) экинчи окуу жол-жобосуна кайтарып берилген мыйзам долбооруна карата келип түшкөн түзөтүүлөргө;

4) мыйзам долбоорун кароо мөөнөтүн комитет узарткандан кийин 10 күндүн ичинде киргизилген түзөтүүлөргө;

5) Президенттин каршы пикири менен кайтарылган мыйзамга;

6) Президенттин каршы пикирлери боюнча макулдашуу тобу тарабынан даярдалган мыйзамдын текстине.

§ 6. Экспертиза жүргүзүүнүн укуктук негизи

16. Кыргыз Республикасынын Конституциясы, Кыргыз Республикасы катышуучусу болуп саналган, Кыргыз Республикасынын мыйзамдарында белгиленген тартипте күчүнө кирген

эл аралык келишимдер, “Кыргыз Республикасынын ченемдик укуктук актылары жөнүндө”, “Экологиялык экспертиза жөнүндө”, “Эркектер менен аялдар үчүн бирдей укуктар менен бирдей мүмкүнчүлүктөрдүн мамлекеттик кепилдиктери жөнүндө”, “Айлана-чөйрөнү коргоо жөнүндө”, “Коркунучтуу өндүрүш объектилеринин өнөр жай коопсуздугу жөнүндө”, “Коомдук саламаттык сактоо жөнүндө”, “Кыргыз Республикасынын эл аралык келишимдери жөнүндө”, “Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин Регламенти жөнүндө” Кыргыз Республикасынын мыйзамдары, Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин токтому менен бекитилген Мыйзам чыгаруу техникасы боюнча нускамасы, ошондой эле Кыргыз Республикасынын башка ченемдик укуктук актылары экспертиза өткөрүүнүн укуктук негизи болуп саналат.

2-глава.

Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин комитетинин (мындан ары – Комитет) жана эксперттин укуктары менен милдеттери

§ 7. Комитеттин укуктары

17. Комитет төмөнкүлөргө укуктуу:

- 1) Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин ишин жөнгө салуучу мыйзамдарда белгиленген учурларда жана тартипте мыйзам долбоорунун экспертизасын алууга;
- 2) эксперттик корутунду боюнча эксперттерден түшүндүрмө алууга;
- 3) мыйзам долбоору боюнча Комитеттин корутундусун даярдоодо эксперттик корутундуну пайдаланууга;
- 4) Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин ишин жөнгө салуучу мыйзамдарда каралган башка укуктарга да ээ.

§ 8. Комитеттин милдеттери

18. Комитет төмөнкүлөргө милдеттүү:

- 1) мыйзам долбоорун жана анын коштоочу документтерин кароонун жыйынтыктары боюнча Комитеттин корутундусунда Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин Аппаратынын эксперттик кызматы жана/же көз карандысыз эксперттер тарабынан мыйзам долбооруна жүргүзүлгөн адистештирилген экспертизалардын натыйжалары боюнча сунуштарын чагылдырууга;
- 2) Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин ишин жөнгө салуучу мыйзамдарда каралган башка милдеттерди аткарууга.

§ 9. Эксперттин укуктары

19. Эксперт төмөнкүлөргө укуктуу:

- 1) экспертизанын предметине тиешелүү материалдар менен таанышууга, анын ичинде, эгерде мыйзам долбооруна карата материалдар, экспертизанын предметине жана объектисине тиешелүү маалыматтар базасы жана маалыматтардын башка булактары коммерциялык, кызматтык же мамлекеттик жашыруун сырды камтыса, белгиленген тартипте жол-жоболуштурулган маалыматтарды алууга;
- 2) экспертизанын предметине жана объектисине тиешелүү маалыматтарды жана материалдарды өз алдынча чогултууну жүзөгө ашырууга;
- 3) мамлекеттик, илимий органдардан жана мекемелерден, кесиптик уюмдардан жана мекемелерден кошумча маалыматтарды суроого.
20. Эксперт кызматтык нускамаларда, эмгектик же жарандык-укуктук келишимде каралган башка укуктарга да ээ.

§ 10. Эксперттин милдеттери

21. Эксперт төмөнкүлөргө милдеттүү:

- 1) мыйзам долбооруна экспертиза жүргүзүүгө жана эксперттик корутунду даярдоого;
- 2) эксперттик корутунду боюнча түшүндүрмө берүүгө;
- 3) экспертиза жүргүзүүгө байланыштуу өзүнө белгилүү болгон, мыйзам тарабынан корголуучу мамлекеттик, кызматтык же коммерциялык сырлардын категориясына киргизилген маалыматтарды ачык жарыялабоого.
22. Эксперт кызматтык нускамада, эмгектик же жарандык-укуктук келишимде каралган башка милдеттерди да аткарат.

3-глава. Укуктук экспертиза

§ 11. Укуктук экспертизанын объектиси, максаты жана милдеттери, эксперттерге коюлуучу талаптар

23. Бардык мыйзам долбоорлору укуктук экспертизадан өткөрүлүүгө тийиш.

24. Укуктук экспертизанын максаты мыйзам долбоорунун төмөнкүлөргө шайкештигин белгилөө үчүн Стандарттардын талаптарына туура келишин баалоо болуп саналат:

- 1) Кыргыз Республикасынын Конституциясына;
- 2) Кыргыз Республикасы катышуучусу болуп саналган, мыйзамдарда белгиленген тартипте күчүнө кирүүчү эл аралык келишимдерге, эларалык укуктун жалпы таанылган принциптери менен ченемдерине;
- 3) Кыргыз Республикасынын укуктук тутумуна жана мыйзамдарына;
- 4) мыйзам долбоорун даярдоо жана жол-жоболуштуруу эрежелерине, анын ичинде мыйзам чыгаруу техникасынын жана укук ченемдеринин логикалык түзүмүнүн талаптарына.
25. Укуктук экспертизанын негизги максаттары болуп төмөнкүлөр саналат:
 - 1) мыйзам долбоорунун Кыргыз Республикасынын Конституциясына, Кыргыз Республикасынын укук тутумуна жана мыйзамдарына шайкештигин баалоо;
 - 2) мыйзам долбоорун эл аралык укуктун жалпы таанылган принциптерине жана ченемдерине, ошондой эле Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык күчүнө кирген эл аралык келишимдерине ылайык келүүсүн баалоо;
 - 3) мыйзам долбоорун даярдоонун жана жол-жоболуштуруунун эрежелерине, мыйзам чыгаруу техникасынын жана укук ченемдин логикалык түзүмүнүн талаптарына шайкеш келүүсүн баалоо;
 - 4) башка ченемдик укуктук актылар менен болгон потенциалдуу укуктук коллизияларды, кайталоолорду же карама-каршылыктарды аныктоо жана баалоо;
 - 5) мыйзам долбоорунун “декларативдик” жана маалымдама жоболорун аныктоо жана алардын негиздүүлүгүн жана зарылдыгын баалоо.
26. Юридикалык билими жана квалификациясы бар, ошондой эле ченемдик укуктук актыларды даярдоо, талдоо жана баалоо, аларга укуктук экспертиза жүргүзүү чөйрөсүндө кесиптик тажрыйбага ээ болгон адамдар мыйзам долбоорлоруна укуктук экспертизаны жүзөгө ашыруучу эксперттер болууга тийиш.

§ 12. Кыргыз Республикасынын Конституциясына шайкештигин баалоо

27. Мыйзам долбоорунун жоболору Кыргыз Республикасынын Конституциясына ылайык келүүгө тийиш. Экспертиза өткөрүүдө эксперт төмөнкүлөрдү аныктоосу зарыл:

- 1) мыйзам долбоорунун максаттары, милдеттери жана укуктук жөнгө салуу предмети Кыргыз Республикасынын Конституциясы менен белгиленген конституциялык түзүлүштүн негиздерине, принциптерине жана ченемдерине карама-каршы келбестигин;

2) эгерде Кыргыз Республикасынын Конституциясынын ченеми бул мыйзамга карата шилтеме болуп саналган учурда мыйзам долбоорунун жоболору Кыргыз Республикасынын мыйзам ченемдерине карама-каршы келбестигин;

3) мыйзам долбоорунун жоболору Кыргыз Республикасынын Конституциясынын конституциялык органдардын жана кызмат адамдарынын компетенциясын белгилөөчү ченемдерине карама-каршы келбестигин;

4) мыйзам долбоорунда камтылган терминдер жана түшүнүктөр Кыргыз Республикасынын Конституциясындагы камтылган терминдерге жана түшүнүктөргө карама-каршы келбестигин.

§ 13. Эл аралык укуктун жалпы таанылган принциптерине жана ченемдерине, ошондой эле Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык күчүнө кирген эл аралык келишимдерге ылайыктыгын баалоо

28. Мыйзам долбоорунун жоболору эл аралык укуктун жалпы таанылган принциптерине жана ченемдерине, ошондой эле Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык күчүнө кирген эл аралык келишимдерине ылайык келүүгө тийиш.

29. Экспертиза өткөрүүдө эксперт төмөнкүлөрдү аныктоосу зарыл:

1) мыйзам долбоорунун жөнгө салуу предметине тиешелүү эл аралык укуктук ченемдер толук өлчөмдө аныкталгандыгын;

2) мыйзам долбоорунун жоболору Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык күчүнө кирген эл аралык келишимдерге карама-каршы келбегендигин;

3) мыйзам долбоорунун жоболору эл аралык укуктун жалпы таанылган принциптерине жана ченемдерине карама-каршы келбегендигин;

4) мыйзам долбоорунда ал кабыл алынган учурда Кыргыз Республикасынын мыйзамдарын жана Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык күчүнө кирген эл аралык келишимдерди шайкеш келтирүүгө (жакындаштырууга, унификациялоого) анда тоскоолдук жаратуучу жоболордун бар/жок экендигин;

5) мыйзам долбоорунда ал кабыл алынган учурда Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык күчүнө кирген эл аралык келишимдердин максаттарын жана милдеттерин ишке ашырууга тоскоол болуучу жоболордун бар/жок экендигин;

6) мыйзам долбоорунда ал кабыл алынган учурда Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык күчүнө кирген эл аралык келишимдерден келип чыгуучу эл аралык милдеттенмелердин аткарылышын камсыз кылууга тоскоолдук жаратуучу жоболордун бар/жок экендигин;

7) мыйзам долбоорунда Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык күчүнө кирген эл аралык келишимдердин жоболорун имплементациялоого багытталган жоболордун бар/жок экендигин;

8) ушул мыйзам долбоорунда Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык күчүнө кирген эл аралык келишимдердин жоболорун имплементациялоонун зарылдыгынын бар/жок экендигин;

9) Кыргыз Республикасынын мыйзамдарын жана Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык күчүнө кирген эл аралык келишимдерди шайкеш келтирүүгө (жакындаштырууга, унификациялоого) тоскоолдук жаратуучу же эл аралык келишимдердин максаттарына, милдеттерине жана ченемдерине, эл аралык укуктун жалпы таанылган принциптерине жана ченемдерине карама-каршы келүүчү жоболорду болтурбоо максатында мыйзам долбооруна, же болбосо колдонуудагы мыйзамдарга өзгөртүүлөрдү жана толуктоолорду киргизүүнүн зарылдыгынын бар/жок экендигин.

30. Экспертиза өткөрүүдө мыйзам долбоорунун жоболорунун 1969-жылдын 23-майындагы Эл аралык келишимдердин укугу жөнүндө Вена конвенциясынын жана “Кыргыз Республикасынын эларалык келишимдери жөнүндө” Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын талаптарына ылайыктыгын баалоо да жүргүзүлөт.

31. Экспертиза жүргүзүүдө экспертке төмөнкүлөр зарыл:

1) мыйзам долбоорунун жоболору ылайык келүүгө тийиш болгон Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык күчүнө кирген эл аралык келишимди аныктоо;

2) анын жоболорунун аутенттүүлүгүн жана расмийлүүлүгүн белгилөө үчүн Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык күчүнө кирген эл аралык келишимдин тилин аныктоо;

3) Кыргыз Республикасы катышуучусу болуп саналган, мыйзамдарда белгиленген тартипте күчүнө кирген эл аралык келишимдин күчүнө кирүүчү так датасын, ошондой эле колдонуу мөөнөтүн аныктоо;

4) Кыргыз Республикасы катышуучусу болуп саналган, мыйзамдарда белгиленген тартипте күчүнө кирген эл аралык келишимдерге кошумчалардын бар же жок экенин аныктоо;

5) Кыргыз Республикасы катышуучусу болуп саналган, мыйзамдарда белгиленген тартипте күчүнө кирген эл аралык келишимдин колдонулушун токтоткон учурдун болгонун же болбогонун аныктоо.

§ 14. Кыргыз Республикасынын укуктук тутумуна жана мыйзамдарына ылайыктыгын баалоо

32. Мыйзам долбоорунун жоболору Кыргыз Республикасынын укуктук тутумуна жана мыйзамдарына ылайык келүүгө тийиш.

33. Экспертиза өткөрүүдө эксперт төмөнкүлөрдү аныктоосу зарыл:

1) мыйзам долбоорунун максаттарын, милдеттерин жана укуктук жөнгө салуу предметин;

2) мыйзам долбоорунун укуктук жөнгө салуу чөйрөсүндөгү ченемдик базасынын абалын;

3) белгиленген коомдук мамилелерди мыйзам чыгаруу менен жөнгө салуунун зарылдыгын;

4) тандалып алынган ченемдик укуктук актынын негиздүүлүгүн;

5) мыйзам долбоору Кыргыз Республикасынын укуктук тутумунун принциптерине ылайыктуубу;

6) мыйзам долбоорунун жоболорунун Кыргыз Республикасынын колдонуудагы мыйзамдарынын ченемдерине ылайыктуубу;

7) мыйзам долбоорун кабыл алуу Кыргыз Республикасынын укуктук тутуму жана колдонуудагы мыйзамдары үчүн терс натыйжаларга алып келбейби;

8) мыйзам долбоору Кыргыз Республикасынын мыйзамдарындагы карама-каршылыктарды жана кемтиктерди четтетүүгө түрткү береби;

9) мыйзам долбоору бир эле маселелер боюнча мурда чыгарылган мыйзамдардын көптүгүн жоюуга көмөктөшөбү.

§ 15. Мыйзам долбоорун даярдоо жана жол-жоболаштыруу эрежелерине ылайыктыгын баалоо

34. Мыйзам долбоорунун жоболору мыйзам долбоорун даярдоо жана жол-жоболаштыруу эрежелерине, анын ичинде мыйзам чыгаруу техникасынын жана укук ченемдеринин логикалык түзүлүшүнүн эрежелерине ылайык келүүгө тийиш.

35. Экспертиза өткөрүүдө эксперт төмөнкүлөрдү аныктоосу зарыл:

1) жарандардын жана юридикалык жактардын кызыкчылыктарын түздөн түз козгоочу, же жеке ишкердик ишти жөнгө салуучу мыйзам долбоорун коомдук талкуулоо үчүн милдетүү түрдө жарыялоо тууралуу талап аткарылганбы, ошондой эле андай жарыялоонун белгиленген тартиби сакталганбы;

2) ишкердик ишти жөнгө салууга багытталган ченемдик укуктук актылардын жөнгө салуучу таасирине талдоо жүргүзүү (мындан ары – ЖТТ) жөнүндө талап Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинетинин токтому менен бекитилген Ишкердик субъекттеринин ишине ченемдик укуктук актылардын жөнгө салуучу таасирине талдоо

жүргүзүү методикасына ылайык аткарылганбы жана мыйзам долбооруна жөнгө салуучу таасирди талдоо жөнүндө Аналитикалык кат тиркелгенби;

3) “Кыргыз Республикасындагы техникалык жөнгө салуу жөнүндө” Кыргыз Республикасынын Мыйзамында белгиленген жалпы техникалык регламенттерди иштеп чыгуу тартибине карата талаптар аткарылганбы;

4) мыйзам долбоору үчүн мамлекеттик бюджеттин эсебинен жабылуучу чыгымдардын көбөйүүсүн, же болбосо анын киреше бөлүгүнүн кыскаруусун караган каржылоо булагын аныктоо боюнча талаптар аткарылганбы;

5) мыйзам долбоору Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңеши тарабынан бекитилген Мыйзам чыгаруу техникасы боюнча нускаманын талаптарына ылайык мыйзам чыгаруу техникасынын эрежелерине ылайык келеби;

6) мыйзам долбоору төмөнкү бөлүктөрдөн турган укук ченеминин логикалык тутумунун талаптарына туура келеби:

- гипотезадан: бул укуктук ченемдин колдонулуш шарттарынын баяндамалышы;
- диспозициядан: гипотеза менен каралган шарттар болгондо жетекчиликке алынууга тийиш болгон жүрүм-турум эрежеси;

- санкциялардан: гипотезада каралган шарттар болгондо укук ченемдердин диспозициясын бузган адамдар үчүн келип чыгуучу натыйжалар.

36. Эксперт укук ченемдердин логикалык түзүмүнүн бөлүктөрү айрым учурларда мыйзам долбоорунун ар кыл беренелеринде же мыйзамдын башка долбоорунда болуп калышы мүмкүн экенин эсине алып коюусу зарыл.

37. Эксперт мыйзам долбооруна тиркелген документтердеги маалыматтарды баалоосу зарыл. Атап айтканда, бул каржы-экономикалык эсептөөлөр, жүргүзүлгөн илимий жана башка адистештирилген экспертиза актылары, статистикалык маалыматтар, кабыл алынып жаткан мыйзамдын колдонулушунун мүмкүн болуучу социалдык, экономикалык, юридикалык жана башка кесепеттеринин болжолу.

38. Эксперт негизги мыйзам долбоорун колдонууга киргизүүнүн тартибин аныктоочу жана негизги мыйзам долбоорунун жоболору менен бирдикте анын айрым жоболорун колдонуунун өзгөчөлүгүн белгилөөчү мыйзам долбоорунун жоболорун баалоосу керек.

§ 16. Тыянактар жана сунуштар

39. Жүргүзүлгөн укуктук экспертизанын натыйжалары боюнча эксперт төмөнкү жыйынтыктардын бирине токтолгон экспертиза корутундусун даярдайт:

- 1) мыйзам долбоору ушул Стандарттарда камтылган талаптарга ылайык келет;
- 2) мыйзам долбоору ушул Стандарттарда камтылган талаптарга ылайык келбейт;
- 3) мыйзам долбоорунун айрым жоболору ушул Стандарттарда камтылган талаптарга ылайык келбейт жана жеткире иштеп чыгууну талап кылат.

4-глава. Укук коргоочулук экспертиза

§ 17. Укук коргоочулук экспертизанын объекти, максаты жана милдеттери

40. Адам укуктарын коргоонун бирдиктүү стандарттарын камсыз кылуу максатында адамдын жашоо тиричилигинин бардык чөйрөлөрүндөгү мамилелерди жөнгө салуучу мыйзам долбоорлорунун бардыгы укук коргоо экспертизасынан өткөрүлүүгө тийиш.

41. Мыйзам долбоорунун адам укуктарын коргоонун стандарттарына ылайыктыгын баалоо укук коргоо экспертизасынын максаты болуп саналат.

42. Укук коргоо экспертизанын негизги милдеттери болуп төмөнкүлөр саналат:

1) мыйзам долбоорунун Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына жана адам укуктарын коргоо чөйрөсүндөгү эл аралык укуктарга ылайыктуулугун баалоо;

- мыйзам долбоорунун Кыргыз Республикасынын Конституциясына, адам укуктарын коргоо чөйрөсүндөгү Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык келишин баалоо;

- мыйзам долбоорунун эл аралык укуктун жалпы таанылган принциптерине жана ченемдерине, Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык күчүнө кирген адам укуктарын коргоо чөйрөсүндөгү эл аралык келишимдердин ченемдерине ылайык келүүсүн баалоо;

2) адам укуктарын коргоо көз карашынан алганда мыйзам долбоорун ишке ашыруунун мүмкүн болуучу кесепеттерин баалоо;

3) аларды адам укуктарын коргоо стандарттарына ылайык келүү максатында мыйзам долбоорунун жоболорун жакшыртуу боюнча сунуштамаларды иштеп чыгуу.

§ 18. Адам укуктарын камсыз кылууга негиз болуучу принциптер

43. Мыйзам долбоорлорунун укук коргоочулук экспертизасы адам укуктарын камсыз кылуунун негиз болуучу төмөнкү принциптерине негизделет:

1) адам укуктары ага төрөлгөндөн тартып таандык болот, алар бөлүнгүс жана ажырагыс болуп саналышат;

2) адам укуктары универсалдуу, теңчилдик, анын ичинде эркектер менен аялдардын тең укуктуулук принцибине негизделген;

3) адам укуктары Кыргыз Республикасынын юрисдикциясы алдында турган ар бир адамга кепилдик кылынган;

4) адам укуктары – жогорку баалуулук, ал эми аларды урматтоо, сактоо жана коргоо – мамлекеттин милдети;

5) бардык адамдар өз кадыр-баркында жана укуктарында теңчиликтүү жана бири-бирине карата бир туугандык мамиледе болууга тийиш, мында демократиялык коомдо зарыл болгон бир адамдын укуктарын жана эркиндиктерин чектөөгө башка адамдардын укуктарын жана эркиндиктерин тийиштүү деңгээлде тааныганда жана урматтаганда гана жол берилет;

6) Кыргыз Республикасынын бүткүл аймагында негизги укуктар жана эркиндиктер бирдей болууга тийиш, аларды жөнгө салуу – мамлекеттик бийлик органдарынын, ал эми камсыз кылуу жана коргоо – мамлекеттик бийлик органдарынын жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын биргелешип жүргүзүүчү предмети;

7) жарандык, саясий, экономикалык, социалдык жана маданий укуктар жана эркиндиктер өздөрүнүн мааниси боюнча тең нарктуу, бирдиктүү (бөлүнгүс) жана өз-ара байланыштуу.

§ 19. Эксперттерге коюлуучу талаптар

44. Адам укуктарын коргоо чөйрөсүндөгү Кыргыз Республикасынын мыйзамдарын жана эл аралык стандарттарды билүүсү, ченемдик укуктук актылардын долбоорлоруна укук коргоочулук экспертиза жүргүзүү көндүмдөрү, ошондой эле адам укуктарын коргоо чөйрөсүндөгү кесиптик тажрыйбасы бар адамдар мыйзам долбоорлоруна укук коргоочулук экспертизаны жүзөгө ашыруучу эксперттер болууга тийиш.

§ 20. Адам укуктарын коргоо стандарттары түшүнүгү

45. Эл аралык укуктун жалпы таанылган принциптеринде жана ченемдеринде, Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык күчүнө кирген эл аралык келишимдерде жана Кыргыз Республикасынын колдонуудагы мыйзамдарында камтылган адам укуктарын коргоо боюнча укуктук ченемдер адам укуктарын коргоонун стандарттары болуп саналат.

46. Адам укуктарын коргоонун стандарттары адамдын укуктарынын жана эркиндиктеринин тизмегин, алардын мазмуну менен жол берилүүчү чектөөлөрдү, ошондой эле аларды коргоонун механизмдерин белгилейт жана аныктайт.

47. Адам укуктары жана эркиндиктери бардык мыйзамдардан жана мыйзамга баш ийген актылардан артыкчылыкка ээ, ошондон улам укук коргоочулук экспертизаны жүргүзүүдө Кыргыз Республикасынын аймагында колдонулган адам укуктарын коргоо стандарттарын жетекчиликке алуу зарыл.

48. Адам укуктарын коргоонун стандарттары Кыргыз Республикасынын Конституциясында, эл аралык укуктун жалпы таанылган принциптери менен ченемдеринде жана Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык күчүнө кирген адам укуктарын коргоо чөйрөсүндөгү эл аралык келишимдерде каралган стандарттардан турат.

49. Укук коргоочулук экспертиза ченемдик укуктук актылардын белгиленген иерархиясы боюнча адам укуктарынын стандарттарына ылайыктыгына карата жүргүзүлүүгө тийиш.

§ 21. Укук коргоочулук экспертизаны жүргүзүү баскычтары

50. Мыйзам долбооруна укук коргоочулук экспертиза төмөнкү негизги этаптарга ылайык жүргүзүлөт:

- 1) мыйзам долбоору тарабынан козголуучу адам укуктарынын алкагын белгилөө;
- 2) экспертизага камтылган укуктар алкагындагы мыйзамдарды талдоо;
- 3) мыйзам долбоорунун жоболорунун адам укуктарын коргоо стандарттарына ылайыктыгын баалоо.

§ 22. Мыйзам долбоорунун таасирине дуушар болгон адам укуктарынын чөйрөсүн белгилөө

51. Бул этапта эл аралык ченемдерде, ошондой эле Кыргыз Республикасынын мыйзамдарында каралган адамдын бардык укуктарынын жана эркиндиктеринин негизинде мыйзам долбоорунда козголуучу адам укуктарынын чөйрөсү белгиленет.

§ 23. Экспертиза камтыган укуктар алкагындагы мыйзамдарды талдоо

52. Укук коргоочулук экспертиза жүргүзүүнүн бул этабында төмөнкүлөрдү аткаруу зарыл:

- 1) Кыргыз Республикасынын мыйзамдары боюнча каралып жаткан адам укуктары алкагын коргоо стандартын белгилөө;
- 2) Кыргыз Республикасы үчүн колдонуудагы эл аралык укуктун ченемдери боюнча каралып жаткан адам укуктары алкагын коргоо стандартын белгилөө;
- 3) Кыргыз Республикасынын мыйзамдарында аныкталган адам укуктарын коргоонун стандартын ал укуктарды коргоонун эл аралык укуктарда белгиленген стандарты менен салыштыруу.

53. Эл аралык укукта бекитилген адам укуктарын коргоонун стандарты төмөнкүлөрдү талдоо жолу менен аныкталат:

- 1) эл аралык укуктун жалпы таанылган принциптерин жана ченемдерин;
- 2) адам укуктарын коргоо чөйрөсүндөгү Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык күчүнө кирген эл аралык келишимдердеги ченемдерди;
- 3) эл аралык жумшак укуктун ар кандай актыларындагы ченемдерди.

54. Эл аралык ченемдерди талдоодо Кыргыз Республикасында адам укуктары менен эркиндиктери эл аралык укуктун жалпы таанылган принциптерине жана ченемдерине, ошондой эле Кыргыз Республикасынын укуктук тутумунун тутумдаш бөлүгү болуп саналган Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык күчүнө кирген эл аралык келишимдери менен таанылары жана кепилденерине таянуу керек.

55. Колдонуу үчүн мамлекеттик ички укуктук актыны чыгарууну талап кылбаган, Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык күчүнө кирген адам укуктарын коргоо чөйрөсүндөгү эл аралык келишимдердин жоболору Кыргыз Республикасында түздөн-түз колдонулат.

Башка учурларда Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык күчүнө кирген эл аралык келишими менен бир катарда, көрсөтүлгөн эл аралык келишимдин жоболорун жүзөгө ашыруу үчүн кабыл алынган тийиштүү мамлекеттик ички укуктук актыны да колдонуу керек.

56. Кыргыз Республикасынын мыйзамдарында бекитилген адам укуктарын коргоо стандарты Кыргыз Республикасынын Конституциясынан баштап, Кыргыз Республикасынын мыйзам актыларын талдоо жолу менен аныкталат.

57. Кыргыз Республикасынын мыйзамдарынын Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык күчүнө кирген эл аралык укуктун актыларына ылайыктыгын талдоого алууда Кыргыз Республикасынын мыйзамдары эл аралык мыйзамдарга караганда кем эмес укуктарды кепилдеши керек экенин эсепке алуу зарыл. Мында Кыргыз Республикасынын мыйзамдары көбүрөөк укуктарды кепилдеши мүмкүн.

58. Эл аралык укуктун жалпы таанылган принциптерин жана ченемдерин Кыргыз Республикасынын мыйзамдарынын тутумдук бөлүгү катары жарыялоо бул ченемдердин эл аралык маанисин өзгөртпөйт. Ошондуктан адам укуктарын коргоонун эл аралык стандарттарын колдонууда, өзгөчө аларды чечмелөөдө эл аралык актылардын өздөрүндө эле эмес, эл аралык сот жана башка органдардын чечимдеринде да бекемделген жалпы принциптерди жетекчиликке алуу зарыл.

59. Эгерде алар жалпыга маалымдоо үчүн расмий жарыяланбаса, Кыргыз Республикасынын мыйзамдарын талдоо адамдын жана жарандын укуктарын, эркиндиктерин, милдеттерин козгоочу мыйзамдарга жана башка ченемдик укуктук актыларга негиздене албайт, бул жөнүндө тиешелүү жазуу экспертизалык корутундада милдеттүү түрдө чагылдырылууга тийиш.

60. Кыргыз Республикасынын мыйзамдарында аныкталган адам укуктарын коргоо стандарты менен Кыргыз Республикасы кошулган же болбосо ратификациялаган эл аралык укук актысында белгиленген эл аралык стандартта каралгандагыдан көбүрөөк кепилдиктер белгиленген учурда, дал ошол стандарт колдонулат, а эгерде кепилдиктер аз болсо - анда эл аралык стандарт колдонулуучу болуп саналат.

§ 24. Мыйзам долбоорунун жоболорунун адам укуктарын коргоо стандарттарына ылайыктыгын баалоо

61. Укук коргоочулук экспертизаны өткөрүүнүн бул этабында мыйзам долбоорунун төмөнкүлөргө ылайыктыгын баалоо керек:

- 1) концепциянын адам укуктарын коргоонун тиешелүү стандартынын негизинде турган концепцияга, негизги идеяга жана максаттарга;
- 2) Кыргыз Республикасында адам укуктарын коргоонун белгиленген стандартына;
- 3) аракеттеги мамлекеттик институттардын компетенцияларынын бул мыйзам долбоорунда каралган ыйгарым укуктардын ылайыктыгы;
- 4) адамдын тиешелүү укугун ишке ашыруу жана коргоо жол-жобосунун натыйжалуулугуна;
- 5) анда каралган адам укуктарын чектөөлөрдүн жол берилишине.

62. Мыйзам долбоорунун жоболорун ушул чөйрөдө сактоо зарыл болгон укуктарды коргоо стандарты менен салыштырууда башка адамдардын укуктары менен эркиндиктерин, коомдук коопсуздукту жана тартипти, аймактык бүтүндүктү камсыз кылуу, Конституцияда, Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык күчүнө кирген эл аралык келишимдерде жана Кыргыз Республикасынын мыйзамдарында каралган учурларда конституциялык түзүлүштү коргоо максаттарында гана жол берилүүчү, мыйзам долбоорунда каралган адам укуктары менен эркиндиктерин чектөөлөргө жол берилишине көңүл буруу зарыл.

63. Адам укуктарын чектөөнү караган мыйзам долбоору төмөнкү негиз болуучу талаптарга жооп берүүгө тийиш:

- 1) мыйзам күчүнө киргенден кийин, ар бирине жеткиликтүү болууга тийиш;

2) тиешелүү укуктук ченемдерди колдонуу жөнүндө жетиштүү маалыматтарды алуу мүмкүнчүлүгүнө ар ким ээ болууга;

3) укуктук ченем жетиштүү деңгээлде так жана түшүнүктүү баяндалууга тийиш.

64. Эгерде мыйзам долбоорунда чектөө каралса, анда бул чектөөлөрдүн зарылдыгы демократиялык коомдо аныкталат.

65. Чектөөлөрдүн зарылдыгын талдоодо көздөлгөн максаттардын укуктарды жана эркиндиктерди чектөөдө колдонулуучу каражаттардын теңдештиги текшерилет. Чектөөлөр минималдуу жана корголуп жаткан максаттарга пропорционалдуу болууга тийиш. Мында адамдын укуктары менен эркиндиктеринин түпкү маани-маңызы козголбошу керек.

66. Мында укуктардын айрым категориялары эч кандай жагдайларда чектелүүсү мүмкүн эмес экениндигин эске алуу керек. Мындай укуктарга: жашоо укугу, кыйноолордон же катаал, адамгерчиликсиз же абройду кемситүүчү мамилелерден же жазалардан, келишимдик милдеттенмелерди аткарбаган учурларда кулчулуктан эркин болуу укугу, жазык мыйзамдарынын кайтара күчүн колдонбоо укугу, анын укук субъектилик укугун таануу укугу, эркин ойлонуу, абийир жана дин тутуу эркиндигинин укугу кирет.

67. Мыйзам долбоорунун жоболорун адам укуктарын коргоонун тиешелүү стандартына салыштырууда, адам укуктары менен эркиндиктеринин жеткиликтүү, натыйжалуу, максатка ылайыктуу жана адекваттуу болушу керек болгон укук коргоо каражаты менен камсыз кылынышын текшерүү зарыл.

68. Мыйзам долбоорунда ар ким мамлекеттик бийлик органдарынын, жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын, коомдук бирикмелердин жана кызмат адамдарынын, анын укуктарын жана эркиндиктерин бузган кандай гана болбосун аракеттерине (аракетсиздиктерине) Кыргыз Республикасынын сот органдарына жана адам укуктары менен эркиндиктерин коргоонун эл аралык органдарына даттанууга укуктуулугу бекемделиши керек.

69. Мыйзам долбоорунда козголгон укуктар мамлекет тарабынан канчалык деңгээлде төмөнкү процесстик ченемдерде бекитилүү менен коргоого алынганын текшерүү зарыл:

1) даттанууларды максималдуу тез кароо;

2) арыз ээсин даттануу берүүдө мамлекеттик алымды төлөөдөн бошотуу;

3) тынч элдешүү макулдашуусуна келүү мүмкүнчүлүгүн болтурбоо;

4) соттун чечимин аткарбаган кызмат адамдарына аларды ээлеген кызмат орундарынан бошотууга чейин жогорулатылган талаптарды коюу;

5) моралдык зыяндардын ордун толтуруу жана башка.

70. Соттук коргоого укук бардык башка укуктар менен эркиндиктердин кепилдиги болуп саналат жана кандайдыр бир, өзгөчө кырдаал киргизилген учурларда дагы чектөөлөргө алынбайт.

§ 25. Тыянактар жана сунуштар

71. Укук коргоочулук экспертизасынын натыйжалары боюнча эксперт эксперттик корутунду түзүп, анда төмөнкүлөр камтылат:

1) мыйзам долбоорунун адам укуктарын коргоо стандарттарына, эл аралык укуктун жалпы таанылган принциптерине жана ченемдерине, Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык күчүнө кирген адам укуктарын коргоо чөйрөсүндөгү эл аралык келишимдердин ченемдерине, Кыргыз Республикасынын Конституциясына жана адам укуктарын коргоо чөйрөсүндөгү Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык келишин баалоо;

2) адам укуктарын коргоо көз карашынан алганда мыйзам долбоорун ишке ашыруунун мүмкүн болуучу кесепеттерин баалоо;

3) адам укуктарын коргоо стандарттарына ылайык келтирүү максатында мыйзам долбоорунун жоболорунун жакшыртуу боюнча сунуштамалар.

72. Экспертизалык корутунду төмөнкү тыянактардын бирин камтыйт:

1) мыйзам долбоору каралып жаткан адам укуктарынын чөйрөсүндө коргоо стандартына толук өлчөмдө ылайык келет;

2) мыйзам долбоору каралып жаткан адам укуктарынын чөйрөсүндө коргоо стандартына толук эмес өлчөмдө ылайык келет жана жеткире иштеп чыгууну талап кылат;

3) мыйзам долбоору каралып жаткан адам укуктарынын чөйрөсүндөгү коргоо стандартына толук өлчөмдө ылайык келбейт, адам укугунун бузулушуна алып келет.

73. Эксперттин тыянагы экспертизалык корутунду негизделиши керек.

Зарыл болгондо эксперт мыйзам долбооруна карата каралып жаткан адам укуктарынын чөйрөсүн коргоо стандартына ылайык келген жоболорду туюнтуу менен сунуштамаларды даярдоого тийиш.

5-глава. Гендердик экспертиза

§ 26. Гендердик экспертизанын объекти, максаты жана милдеттери

74. Укуктарды, милдеттерди, мүмкүнчүлүктөрдү жана жыныстык таандыгына карабастан адамдардын жоопкерчиликтерин жөнгө салууда теңсиздиктерди болтурбоо максатында адамдын жашоо тиричилигинин бардык чөйрөлөрүндөгү мамилелерди жөнгө салуучу бардык мыйзамдардын долбоорлоруна гендердик экспертиза жүргүзүлүүгө тийиш.

75. Мыйзам долбоорунун жоболорунда укуктардын, милдеттердин, жоопкерчиликтердин, мүмкүнчүлүктөрдүн, эркектер жана аялдар үчүн теңчиликтүү өнөктөштүк мамилелердин жана бирдей маанилүү жыйынтыктардын сакталуусун, аларда гендердик басмырлоого жол берибөөсүн баалоо гендердик экспертизанын максаты болуп саналат.

76. Гендердик экспертизанын негизги милдеттери:

1) гендердик теңчиликти камсыз кылуу чөйрөсүндөгү ченемдик жөнгө салуунун абалы менен байланышкан, кабыл алынуучу чечимдердин негиздүүлүгүн камсыз кылуучу объективдүү фактыларды, жагдайларды жана кырдаалдарды белгилөө;

2) гендердик теңчиликти сактоо жагынан мыйзам долбоорун кабыл алуунун мүмкүн болуучу кесепеттерин, ошондой эле аларды кепилдөө, коргоо жана иш жүзүндө камсыз кылуу механизмдерин талдоо жана баалоо;

3) мыйзам долбоорунда гендердик теңчиликтин аныкталган бузууларын четтетүү боюнча сунуштамаларды иштеп чыгуу.

§ 27. Гендердик экспертизанын атайын принциптери

77. Гендердик экспертизанын атайын принциптери болуп төмөнкүлөр саналат:

1) жыныстык таандыктыгына карабастан адамдын эркин жашоо мүмкүнчүлүгүн камсыз кылуучу адам укуктарын сактоо;

2) жашоонун бир кыйла басмырлоочу чөйрөсүндө бир жыныстагы адамдарды коргоого багытталган жана Кыргыз Республикасынын мыйзамдарынын жана Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык күчүнө кирген эл аралык келишимдердин жоболоруна ылайык гендердик басмырлоо болуп саналбаган ченемдерди колдонуу;

3) жынысына карабастан адамдарга карата гумандуу жана адилет мамиле жасоо.

§ 28. Эксперттерге коюлуучу талаптар

78. Гендердик экспертизаны жүзөгө ашыруучу эксперттер төмөнкүдөй болууга тийиш:

1) гендердик теңчилик жана адам укуктарынын теориясы чөйрөсүндө билимдерге ээ болууга;

2) гендердик теңчиликке жетүүдө жолтоо болуучу (маданий, диндик, институционалдык, экономикалык, саясий жана башка) бөгөттөрдү ажырата билүүгө;

3) гендердик теңчиликке жетүүдө тоскоолдуктарды жеңилдетүү жана жоюу боюнча эл аралык жана улуттук тажрыйбаны билүүгө.

§ 29. Гендердик теңчилик категориялары

79. Гендердик теңчилик категориялары төмөнкүдөй бөлүнөт:

- 1) аялдар менен эркектердин укуктарынын жана милдеттеринин теңдиги;
- 2) аялдар менен эркектердин бирдей жоопкерчилиги;
- 3) аялдар менен эркектер үчүн бирдей мүмкүнчүлүктөр;
- 4) адамдын жашоо-турмушунун бардык чөйрөлөрүндө аялдар менен эркектердин теңчиликтүү өнөктөштүк мамилелери;
- 5) аялдар жана эркектер үчүн бирдей натыйжалар.

§ 30. Гендердик экспертиза жүргүзүүнүн өзгөчөлүктөрү

80. Гендердик экспертиза жүргүзүүдө төмөнкүлөр зарыл:

- 1) долбоордун гендердик теңчиликке жетишүү жаатындагы мамлекеттик саясатка ылайыктыгын текшерүүнү жүзөгө ашыруу;
- 2) өлкөдөгү учурдагы гендердик абалды, мыйзамдын долбоорунун жоболорунун ар кыл социалдык топторго ар кандай таасир этүүлөрүн эсепке алуу;
- 3) эркектер менен аялдардын ар кыл социалдык-экономикалык абалдарын жана ролдорун эсепке алуу;
- 4) тиешелүү чөйрөдө жана коомдо аялдар менен эркектердин ар кандай статусун мүнөздөгөн статистикалык жана башка маалыматтарды жана көрсөткүчтөрдү эске алууга.

§ 31. Гендердик экспертиза жүргүзүүнүн баскычтары

81. Гендердик экспертиза жүргүзүүнүн биринчи баскычында эксперт төмөнкүлөрдү аткарууга тийиш:

- 1) кабыл алынышы ар башка жыныстагы адамдар үчүн ар кандай кесепеттерге алып келүүчү жоболорду бөлүп көрсөтүү менен мыйзам долбоорунун жөнгө салуу предметин аныктоо;
- 2) мыйзам долбоорунун жоболорунун Кыргыз Республикасынын Конституциясынын жана гендердик теңчилик маселелерин жөнгө салуучу башка ченемдик укуктук актылардын ченемдерине ылайыктыгына талдоо жүргүзүү;
- 3) мыйзам долбоорунун жоболорунун эл аралык укуктун жалпы таанылган принциптерине жана ченемдерине, ошондой эле Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык күчүнө кирген эл аралык келишимдерге ылайыктыгына талдоо жүргүзүү;
- 4) мыйзам долбоорунун жоболорун гендердик теңчиликтин ар бир категориясы менен салыштыруу;
- 5) мыйзам долбоорунда колдонулган терминдердин жана түшүнүктөрдүн туура пайдаланылышын текшерүү.

82. Гендердик экспертиза жүргүзүүнүн экинчи баскычында эксперт төмөнкүлөрдү аткарууга тийиш:

- 1) гендердик талдоонун жардамы менен мыйзам долбоору кабыл алынган учурда ар башка жыныстагы адамдар үчүн күтүлүүчү гендердик-социалдык өнүгүүнү же терс кесепеттерди аныктоо;
- 2) гендердик басмырлоонун ар кандай формаларына жол бербөө максатында мыйзам долбоору кабыл алынган учурда ар кандай социалдык топтордогу аялдар жана эркектер үчүн келип чыгышы мүмкүн болгон кесепеттерди болжолдоо жана жалпылоо;
- 3) гендердик тең салмакталган жоболорду бышыктоо максатында мыйзам долбооруна өзгөртүүлөрдү киргизүүнүн зарылдыгын иликтөө, ошондой эле тиешелүү сунуштамаларды иштеп чыгуу.

83. Гендердик талдоо төмөнкүлөрдүн негизинде жүргүзүлөт:

1) аялдардын да, эркектердин да социалдык-экономикалык, саясий, маданий, ошондой эле башка абалынын жана ролунун айырмачылыктарын жана өзгөчөлүктөрүн эсепке алуу үчүн зарыл болгон статистикалык жана башка маалыматтарды жыйноо;

2) ар кандай жыныстагы адамдардын ресурстарга жана ыңгайлуулуктарга жетүү мүмкүнчүлүктөрүн жана даражасын аныктоо жана аларга контроль кылуу;

3) эркектердин жана аялдардын практикалык жана стратегиялык муктаждыктарын жана талаптарын изилөө;

4) эркектер менен аялдардын стратегиялык кызыкчылыктарына байланыштуу чектөөлөрүн жана мүмкүнчүлүктөрүн табуу;

5) өлкөдөгү учурдагы гендердик абалды, мыйзам долбоорунун жоболорунун аялдардын жана эркектердин ар кандай социалдык топторуна тийгизген таасирин баалоо.

84. Мыйзам долбоорунун жоболорунун ар кандай жыныстагы адамдарга белгилүү бир таасир этүүнүн жол берилишин жана таасирин баалоо гендердик талдоонун натыйжасы болуп саналат.

85. Гендердик экспертизанын жүрүшүндө мыйзам долбооруна мыйзам долбоору жөнгө салуучу коомдук мамилелер чөйрөсүндө басмырлоо абалында калган жыныстардын биринин адамдарын колдоо үчүн атайын убактылуу чараларды белгилөөчү жоболорду киргизүү мүмкүнчүлүгүн аныктоо зарыл.

§ 32. Тыянактар жана сунуштар

86. Экспертизалык корутундуну негиздөө үчүн эксперт төмөнкүдөй баа берүүлөрдү колдонот:

1) мыйзам долбоору гендердик жактан сезимтал - мыйзам долбоору жашоонун белгилүү бир чөйрөсүндө жыныстардын басмырланган абалдагы статусун көтөрүү жолу менен гендердик теңчиликти камсыз кылууга көмөктөшөт, айрым жоболордун эркектерге жана аялдарга таасир этүү айырмачылыктарын эсепке алат;

2) мыйзам долбоору гендердик жактан төмөнкүгө багытталган - мыйзам долбоору аларга белгилүү бир артыкчылыктарды максаттуу берүү жолу менен жыныстардын биринин кыйла төмөнкү статусунун кесепеттерин өзгөртүүгө жөндөмдүү же басмырлоочу абалда турган жыныстардын биринин адамын колдоо үчүн убактылуу атайын чараларды белгилеген жоболору бар;

3) мыйзам долбоору гендердик бейтараптуу - мыйзам долбоору гендердик бөлүнүүгө таасир этпейт, гендердик теңсиздиктин тереңдешине алып келбейт жана эркектерге да, аялдарга да бирдей таасир тийгизет;

4) мыйзам долбоору дискриминациялуу - аялдар менен эркектер үчүн укуктардын, милдеттердин, жоопкерчиликтердин, мүмкүнчүлүктөрдүн, тең өнөктөштүк мамилелердин жана натыйжалардын тендигинин чектөөчү жоболорун камтыйт жана андан ары иштеп чыгууну талап кылат;

5) мыйзам долбоору эркектердин же аялдардын пайдасына гендердик асимметрияга ээ, башкача айтканда, мыйзам долбоорунун айрым жоболору жыныстардын бирине белгилүү артыкчылыктарды берет, бирок ошол эле учурда гендердик теңчиликти камсыз кылуу чөйрөсүндөгү Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына жана эл аралык милдеттенмелерге ылайык дискриминациялык болуп саналбайт;

6) мыйзам долбооруна убактылуу атайын чараларды белгилөөчү жоболорду киргизүү керек.

87. Экспертизалык корутунду төмөнкү тыянактардын бирин камтыйт:

1) мыйзам долбоору эл аралык милдеттенмелердин жана гендердик теңчиликти камсыз кылуу чөйрөсүндөгү Кыргыз Республикасынын мыйзамдарынын талаптарына толук өлчөмдө ылайык келет;

2) мыйзам долбоору эл аралык милдеттенмелердин жана гендердик теңчиликти камсыз кылуу чөйрөсүндөгү Кыргыз Республикасынын мыйзамдарынын талаптарына ылайык келбейт жана жеткире иштеп чыгууну же жалпысынан четке кагууну талап кылат.

6-глава. Коррупцияга каршы экспертиза

§ 33. Коррупцияга каршы экспертизанын объектиси, максаты жана милдеттери

88. Коррупцияга каршы экспертизадан бардык мыйзамдардын долбоорлору өтүүгө тийиш.

89. Мыйзам долбоорунун жоболору, аларда коррупциогендик факторлор камтылбаганын баалоо жолу менен коррупциялык ченемдердин пайда болуусунун алдын алуу коррупцияга каршы экспертизанын максаты болуп саналат.

90. Коррупцияга каршы экспертизанын негизги милдеттери болуп төмөнкүлөр саналат:

1) мыйзам долбоорунун жоболорунун коррупцияга каршы экспертиза жүргүзүүгө карата жалпы талаптарга ылайык коррупцияга каршы аракеттенүү чөйрөсүндөгү Кыргыз Республикасынын мыйзамдарынын ченемдерине ылайык келишин талдоо жана баалоо;

2) мыйзам долбоорунун жоболорун Кыргыз Республикасы катышуучусу болуп саналган, мыйзамдарда белгиленген тартипке ылайык күчүнө кирген коррупцияга каршы аракеттенүү чөйрөсүндөгү эл аралык келишимдердин жоболоруна шайкештигин талдоо жана баалоо;

3) коррупцияга каршы экспертизаларды жүргүзүүнүн атайын талаптарына ылайык алардагы коррупциогендик факторлордун мазмунуна мыйзам долбоорунун жоболорун талдоо жана баалоо;

4) коррупциогендик факторлорду четтетүү жана мыйзам долбоорунун ченемдерин укуктук колдонуунун ачык-айкындуулугун жогорулатуу боюнча сунуштамаларды иштеп чыгуу;

- мыйзам долбоорунун коррупциогендик факторлорду камтыган жоболорун алып салуу же өзгөртүү;

- мыйзам долбоорунун ченемдерин бир түрдүү түшүнүүнү камсыз кылуучу, аларды каалагандай чечмелөөнү жокко чыгаруучу жоболорду мыйзам долбооруна киргизүү.

§ 34. Эксперттерге коюлуучу талаптар

91. Мыйзам долбоорлоруна коррупцияга каршы экспертизаны жүргүзүүчү эксперттер юридикалык билими жана квалификациясы бар, коррупцияга каршы аракеттенүү чөйрөсүндөгү Кыргыз Республикасынын мыйзамдарын, Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык күчүнө кирген коррупцияга каршы аракеттенүү чөйрөсүндөгү эл аралык келишимдерди жогорку деңгээлде билген, коррупциогендик факторлорду талдоо жана баалоо, ченемдик укуктук актылардын долбоорлоруна коррупцияга каршы экспертиза жүргүзүү тажрыйбасы бар адамдар болууга тийиш.

§ 35. Коррупцияга каршы экспертизанын этаптары

92. Коррупцияга каршы экспертиза жүргүзүүнүн этаптары болуп төмөнкүлөр саналат:

1) мыйзам долбоорунун жоболорунун коррупцияга каршы экспертизанын жалпы талаптарына ылайыктыгын баалоо;

2) мыйзам долбоорунун жоболорунун коррупцияга каршы экспертизанын атайын талаптарына ылайыктыгын баалоо.

36. Коррупцияга каршы экспертиза жүргүзүүгө карата жалпы талаптар

93. Коррупцияга каршы экспертиза жүргүзүүгө карата жалпы талаптар болуп төмөнкүлөр саналат:

1) мыйзам долбоорунун жоболорунун Кыргыз Республикасынын Конституциясынын коррупцияга каршы күрөшүүгө багытталган ченемдерине ылайыктыгына талдоо жана баалоо жүргүзүү;

2) мыйзам долбоорунун жоболорунун коррупцияга каршы күрөшүү жаатындагы мамлекеттик саясатка жана мамлекеттик саясатты ишке ашыруунун алкагында кабыл алынган программалык документтерге ылайыктыгына талдоо жана баалоо жүргүзүү;

3) мыйзам долбоорунун жоболорунун Кыргыз Республикасы катышуучусу болуп саналган, мыйзамдарда белгиленген тартипте күчүнө кирген эл аралык келишимдердин жоболоруна ылайыктыгына талдоо жана баалоо жүргүзүү;

4) мыйзам долбоорунун жоболорунун Кыргыз Республикасынын коррупцияга каршы күрөшүү маселелерин жөнгө салуучу мыйзамдарына ылайыктыгына талдоо жана баалоо жүргүзүү;

5) мыйзам долбоорунда колдонулган түшүнүктөрдүн жана терминдердин пайдаланылышынын тууралыгын текшерүү.

§ 37. Коррупцияга каршы экспертиза жүргүзүүгө карата атайын талаптар

94. Мыйзам долбоорунун жоболорун аларда коррупциогендик факторлордун, анын ичинде төмөнкүлөрдүн камтылышына баалоо коррупцияга каршы экспертиза жүргүзүүнүн атайын талабы болуп саналат:

1) мыйзам долбоорунун бланкттык жана (же) шилтеме жоболорунун болуусу;

2) ведомстволук жана (же) локалдык ченем чыгаруу боюнча кеңейтилген укуктарды болуусу;

3) мыйзам долбоорунун жоболорунун күчөтүлгөн талаптарынын (администрациялык бөгөттөрдүн) болуусу;

4) кызмат адамынын дискрециондук ыйгарым укуктарынын болуусу;

5) жалпы элдик органдардын, кызмат адамдарынын компетенцияларын «укуктуу» деген туюндурмада аныктоо;

6) сынактык жана аукциондук жол-жоболордун жоктугу;

7) кызмат адамдары үчүн адистештирилген, деталдаштырылган баяндалган тыюулардын жана чектөөлөрдүн жоктугу;

8) жалпы элдик органдар, кызмат адамдары тарабынан жасалган укук бузуулардын белгиленген курамдарынын, ошондой эле алардын айкын жоопкерчиликтиринин жоктугу;

9) маалыматка жетүү жол-жоболорунун жоктугу;

10) жалпы элдик органдарга, кызмат адамдарына контролдун, анын ичинде коомдук контролдун жоктугу;

11) «кызыкчылыктардын кагылышуусу» болушу.

12) административдик жол-жоболордун жоктугу же толук эместиги - административдик органдар, кызмат адамдары тарабынан белгилүү бир аракеттерди жасоо тартибинин жана (же) чечим кабыл алуу тартибинин жоктугу;

13) Кыргыз Республикасынын Конституциясында жана мыйзамдарында каралбаган учурларда жарандардын укуктарын жана эркиндиктерин чектөөчү тыюу салууларды жана чектөөлөрдү белгилөө.

38. Тыянактар жана сунуштар

95. Жүргүзүлгөн коррупцияга каршы экспертизанын натыйжалары боюнча эксперт экспертизалык корутунду даярдайт, анда ал төмөнкүлөрдү аткарууга тийиш:

1) алардын тизмегин көрсөтүү менен мыйзам долбоорунун жоболорунда коррупциогендик факторлордун болушу же жоктугу жөнүндө өзүнүн тыянактарын баяндоо;

2) мыйзам долбоорунун коррупциогендик факторлорду камтыган жоболорун алып салуу же өзгөртүү боюнча негизделген сунуштарын даярдоо.

7-глава. Экологиялык экспертиза

§ 39. Экологиялык экспертизанын объектиси, максаты жана атайын принциптери

96. Экологиялык экспертизадан төмөнкү мыйзамдардын долбоорлору өткөрүлүүгө тийиш:

1) жаратылыш ресурстарын пайдалануу, экологиялык коопсуздук жана калктын саламаттыгы чөйрөсүндөгү мамилелерди жөнгө салуучу жоболорду камтыган;

2) жерлердин, токойлордун, суу объектеринин, экотутумдардын жана башка жаратылыштык же жаратылыштык-чарбалык объектердин укуктук статустарын өзгөртүүгө багытталган жоболорду камтыган;

3) экономиканын, анын ичинде өнөр жай, транспорт, шаар куруунун тигил же бул тармактарынын өнүгүшүн жөнгө салуучу жоболорду камтыган;

4) туруктуу өнүгүүнү жана айлана-чөйрөнү коргоо маселелерин козгогон жоболорду камтыган.

Мыйзам долбоорлорунун көрсөтүлгөн тизмеги толук болуп саналбайт.

97. Мыйзам долбоорунун экологиялык тобокелчиликтерин төмөндөтүү жана эсепке алуу аркылуу жаратылыш ресурстарынын жана айлана чөйрөнүн абалынын калктын саламаттыгына тийгизүүчү мүмкүн болгон терс таасирлеринин алдын алуу экологиялык экспертизанын максаты болуп саналат.

98. Экологиялык экспертизаны жүргүзүүдө эксперт “Айлана-чөйрөнү коргоо жөнүндө” жана “Экологиялык экспертиза жөнүндө” Кыргыз Республикасынын мыйзамдарында белгиленген принциптерди жетекчиликке алат.

§ 40. Экспертке коюлуучу талаптар

99. Төмөнкүлөргө ээ болгон адамдар мыйзам долбоорлоруна экологиялык экспертизаны жүргүзүүчү эксперттер болууга тийиш:

1) айлана-чөйрөнү коргоо, жаратылышты сарамжалдуу пайдалануу, туруктуу өнүгүү жана экологиялык коопсуздук чөйрөлөрүндө теориялык билимдерге;

2) Кыргыз Республикасынын мыйзамдарын, Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык күчүнө кирген эл аралык келишимдерди, айлана-чөйрөнү коргоо, туруктуу өнүгүү жана экологиялык коопсуздук чөйрөлөрүндө эл аралык укуктун жалпы таанылган принциптерин жана ченемдерин билген;

3) экологиялык кризисти жеңилдетүү, климатты өзгөртүү, жашыл экономика жана экологиялык маселелерди чечүү жана туруктуу өнүгүүнүн максаттарына жетүү боюнча улуттук жана эл аралык тажрыйбаны билген;

4) ченемдик укуктук актылардын долбоорлоруна экологиялык экспертиза жүргүзүү тажрыйбасы бар.

§ 41. Экологиялык экспертизанын этаптары жана атайын талаптары

100. Экологиялык экспертиза жүргүзүүнүн этаптары болуп төмөнкүлөр саналат:

1) мыйзам долбоорунун жоболорунун Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына, Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык күчүнө кирген эл аралык келишимдерге, айлана-чөйрөнү коргоо, туруктуу өнүгүү жана экологиялык коопсуздук чөйрөлөрүндөгү жалпы таанылган принциптерге жана ченемдерге ылайыктыгын баалоо;

2) мыйзам долбоорунун жоболорунун экологиялык экспертизанын атайын талаптарына ылайыктыгын баалоо.

101. Экологиялык экспертизаны жүргүзүүдө эксперт төмөнкүлөрдү аткарууга тийиш:

1) мыйзам долбоорунун Кыргыз Республикасынын мыйзамдарында белгиленген экологиялык талаптарга жана эл аралык экологиялык талаптарга ылайыктыгын белгилөө;

2) ар башка субъекттердин айлана чөйрөнү коргоо боюнча иштерди жүзөгө ашыруу жөндөмдүүлүгүнө мыйзам долбоорунун таасирин аныктоо;

3) мыйзам долбоорунун жоболорунун экологиялык баа берүүнүн тутумдук бөлүктөрүнө: жаратылыш ресурстарын пайдаланууга, жаратылышты коргоого, экологиялык коопсуздукка жана калктын саламаттыгына таасир этүүсүн аныктоо;

4) коомдук экологиялык таламдарды, келечек муундардын укуктарын, мамлекеттин жаратылыш ресурстарына болгон укуктарын (аларды сактоо жана калыбына келтирүү) коргоону эске алуу менен мыйзам долбоорун ишке ашыруунун экологиялык кесепеттерин, анын ичинде узак мөөнөттүү мезгилдеги кесепеттерин аныктоо.

§ 42. «Жаратылыш ресурстарын пайдалануу» бөлүгүнө карата талаптар

102. Жаратылыш ресурстарынын абалы - жаратылышты керектөөнүн табигый булактарынын (токойлордун, пайдалуу кен байлыктар корунун, айбанаттардын өндүрмөлүк түрлөрүнүн) абалынын өлкөнүн өнүгүүсү жана экономикалык өсүшү үчүн базаны аныктоочу сапаттык жана сандык көрсөткүчтөрү.

103. Бул бөлүккө карата талаптар төмөнкүлөр болуп саналат:

1) Мыйзам долбоору жаратылыш ресурстарын пайдаланууга мамлекеттик контролду жана көзөмөлдү жүзөгө ашыруу боюнча функцияларды аларды пайдаланууга боюнча иш менен айкалыштырууга жол берилбестик принциби сакталганбы;

2) мыйзам долбоорун иштеп чыгууда Кыргыз Республикасынын мыйзамдарында, ошондой эле Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык күчүнө кирген эл аралык келишимдерде аныкталган жаратылыш ресурстарын пайдалануу боюнча эрежелер жана чек коюулар, чектөөлөр эсепке алынганбы;

3) мыйзам долбоорлорунун жоболору айлана-чөйрөнү коргоо, жаратылыш ресурстарын кайра өндүрүү жана жүргүзүлүп жаткан иштердин жаратылыш ресурстарына тийгизген таасиринин мониторинги боюнча чаралардын каралышы, ал иш-чараларды каржылоонун булактарынын аныкталганбы;

4) жаратылыш ресурстарын пайдалануу үчүн төлөмдөрдүн мыйзам долбоорунда ставкалары менен ченемдери даанабы жана Кыргыз Республикасынын өзгөчөлүктөрүн эсепке алуу менен жаратылыш ресурстарына жана экотутумга таасир этүүгө карата эл аралык стандарттарга ченемдеш болуп саналабы;

5) айлана чөйрөгө зыян келтиргендиги үчүн чаралар терс таасирлерди болтурбай коюу үчүн жетиштүү болуп саналабы;

6) мыйзам долбоорунда жаратылышты пайдалануу аймагында жашаган жергиликтүү коомчулук үчүн жаратылыш ресурстарын бөлүштүрүүгө адилеттүү жетишүү механизми каралганбы;

7) жаратылышты пайдалануу жана жаратылышты коргоонун салттуу түрлөрүн сактоо принциби сакталгандыгы;

8) мыйзам долбоорунда жаратылыш ресурстарынын табигый жаңылануусуна тоскоол болуучу аракеттерди жана иштерди чектөөнүн механизмдери каралганбы.

§ 43. «Жаратылышты коргоо» бөлүгүнө карата талаптар

104. Экотутумдун абалы - адамдын жашоосу менен саламаттыгы жана жаратылыш ресурстарынын калыбына келүүсү үчүн зарыл шарттарды кармап туруучу жаратылыштын өз-алдынча калыбына келүү системаларынын абалынын сапаттык жана сандык көрсөткүчтөрү.

105. Бул бөлүккө карата талаптар төмөнкүлөр болуп саналат:

1) экологиялык тутумдардын абалына, анын ичинде климаттын өзгөрүүсүнүн контекстинде мыйзамды колдонуунун оң жана терс кесепеттерин талдоонун болуусу;

2) мыйзам долбоорундагы экотутумдардын түшүмдүүлүгүн төмөндөтүүгө жана экотутумдардын милдеттерин аткарууга (кыртыш түзүү, суу бөлүштүрүү, аба-ырайын тескөө) багытталган жоболорду алып салуу;

3) мыйзам долбоорунун өзгөчө кайтаруудагы жаратылыш аймактарынын жана объекттеринин абалына терс таасирин тийгизүүчү жоболорун жоюу;

4) терс таасирлерди азайтуу жана калыбына келтирүү боюнча чаралардын болуусу;

5) айлана-чөйрөгө зыян келтиргендик үчүн терс таасирлерди болтурбай коюу үчүн жетиштүү болгудай чаралардын болуусу;

6) табигый экотутумдарга жана ландшафттардын эстетикалык ажайыптыгына таасир тийгизилген учурда кабарлоо жана коомчулуктун катышуу механизмине болуусу;

7) улуттук же эл аралык коргоо статусу бар ландшафттарын кошо алганда, мыйзам долбоорунун баалуу же жетишсиз корголгон райондорго таасир этүү деңгээлине баа берүүнүн болуусу;

8) өзгөчө коргоодогу жана табигый экотутумдардын аянттарын арбытууга багытталган жоболордун болуусу;

9) өзгөчө коргоодогу жана табигый экотутумдардын абалын начарлатууга же аянттарын азайтууга багытталган жоболорду жоюу.

§ 44. «Экологиялык коопсуздук жана калктын саламаттыгы» бөлүгүнө карата талаптар

106. Экологиялык коопсуздук жана калктын саламаттыгынын деңгээли – адамдын жана коомдун аларга антропогендик жана табыгый таасир этүүлөрдүн натыйжасында пайда болгон тобокелдиктерден коргоп калуунун шарты менен каражаты катары инсандын, коомдун, айлана-чөйрөнүн жашоо үчүн маанилүү кызыкчылыктарынын корголуу абалынын критерийлери жана көрсөткүчтөрү.

107. Бул бөлүккө карата талаптар төмөнкүлөр болуп саналат:

1) экологиялык коопсуздукка жана калктын саламаттыгына таасир этүүнүн мүмкүн болгон тобокелдиктерин табуу, болжолдоо жана баалоо, анын ичинде климаттын өзгөрүшүнүн болжолун эске алуу менен;

2) калктуу конуштардагы айлана-чөйрө көрсөткүчтөрүнүн сапатынын начарлашына багытталган жоболордун жол берилбестиги;

3) болжолдонгон экологиялык таасирлердин жана натыйжалардын мүнөзүн: узактыгын, кайра калыбына келүүсүн, көлөмүн жана өлчөмүн баалоонун болуусу;

4) мыйзам долбоорунун экологиялык коопсуздукка жана калктын саламаттыгына тийгизген таасири жөнүндө жаратылышты коргоо органдарынын жана саламаттык сактоо органдарынын корутундуларынын болуусу;

5) айлана-чөйрөнү коргоо, туруктуу өнүктүрүү жана экологиялык коопсуздук чөйрөсүндөгү Кыргыз Республикасынын мыйзамдарында белгиленген экологиялык укуктарды кошкондо, коомдук экологиялык кызыкчылыктардын болушу.

§ 45. Тыянактар жана сунуштар

108. Жүргүзүлгөн экспертизанын натыйжалары боюнча эксперт экспертизалык корутунду даярдайт, анда ал төмөнкү тыянактардын бирин чыгарат:

1) мыйзам долбоору экологиялык жактан позитивдүү болуп саналат – мыйзамды кабыл алуунун жана колдонуунун натыйжасы экотутумдардын абалынын жакшыруусуна жана айлана-чөйрө менен калктын саламаттыгынын абалына тийүүчү терс таасирлердин жоюлушуна алып келет;

2) мыйзам долбоору экологиялык бейтарап болуп саналат - мыйзамды кабыл алуунун жана колдонуунун натыйжасы айлана-чөйрөнүн жана калктын саламаттыгынын абалын начарлатпайт;

3) мыйзам долбоору экологиялык терс таасирлүү болуп саналат - мыйзамды кабыл алуунун жана колдонуунун натыйжасы түздөн-түз же кыйыр түрүндө айлана-чөйрөнүн жана калктын саламаттыгынын абалынын начарлашына алып келиши мүмкүн.

109. Зарыл болгондо эксперт мыйзам долбооруна карата экологиялык жактан жагымдуу жоболорду камтыган сунуштарды даярдоого тийиш.

8-глава. Экспертизаны уюштуруу тартиби

§ 46. Экспертиза дайындоо үчүн негиз

110. Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин ишин жөнгө салуучу мыйзамдардын ченемдери жана талаптары экспертиза жүргүзүү үчүн негиз болуп саналат.

§ 47. Мыйзам долбоорун коштоочу документтер

111. Эксперт экспертизанын материалдарын төмөнкүлөр менен кошо алгандан кийин экспертиза жүргүзүүгө киришет:

1) мыйзам долбоорунун тексти;

2) демилгечинин коштомо каты;

3) мыйзам долбооруна маалымкат-негиздеме, анда төмөнкү маалыматтар камтылууга тийиш:

- мыйзам долбоорунун максаттары жана милдеттери жөнүндө;

- мыйзамдын колдонулушунун мүмкүн болуучу социалдык, экономикалык, укуктук, укук коргоочулук, гендердик, экологиялык, коррупциялык кесепеттери жөнүндө;

- коомдук угуунун, коомдук талкуулоонун натыйжалары жөнүндө;

- мыйзам долбоорунун мыйзамдарга ылайык келиши жөнүндө;

- мамлекеттик бюджеттин эсебинен жабылуучу чыгымдар көбөйгөн учурда каржылоо булактары жөнүндө;

- эгерде мыйзам долбоору жергиликтүү жамааттардын жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын кызыкчылыктарын түздөн-түз козгосо, жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын жалпы санынын жарымынан кем эмесин бириктирген жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын бирикмеси (ассоциация, союз) менен консультациялардын жана талкуулардын натыйжалары жөнүндө;

4) салыштырма таблица, эгерде мыйзам долбоору менен колдонуудагы мыйзамга түзөтүүлөр киргизилип жатса;

5) киргизилип жаткан мыйзам долбоорунан келип чыгуучу ченемдик укуктук актылардын долбоорлору;

6) Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинети тарабынан бекитилген методикага ылайык жүргүзүлгөн ишкердик ишти жөнгө салууга багытталган мыйзам долбоорунун жөнгө салуучу таасирин талдоо;

7) башка зарыл материалдарды.

§ 48. Экспертиза өткөрүүнүн мөөнөтү

112. Мыйзам долбоорун Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин кароосуна киргизүүдө экспертизадан өткөрүү Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин ишин жөнгө салуучу мыйзамдарда белгиленген мөөнөттөрдө жүргүзүлөт.

9-глава. Эксперттик корутунду

§ 49. Эксперттик корутунду түшүнүгү

113. Мыйзам долбоорунун ушул Стандарттарда белгиленген талаптарга ылайыктыгы же ылайык эместиги жөнүндө негизделген тыянактарды камтыган, эксперт тарабынан даярдалган документ жана сунуштамалар экспертизанын корутундусу болуп саналат.

114. Эксперттик корутунду мыйзам долбоорун Комитеттин же Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин жыйналышында кароонун милдеттүү шарттарынын бири болуп саналат.

115. Тыянактар жана сунуштар мыйзам долбоорунун, Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык күчүнө кирген эл аралык келишимдердин, эл аралык укуктун жалпы таанылган принциптеринин жана ченемдеринин, Кыргыз Республикасынын ченемдик укуктук актыларынын жана башка материалдардын конкреттүү жоболоруна шилтемелер менен коштолууга тийиш.

§ 50. Эксперттик корутунду даярдоо, жол-жоболоштуруу жана мазмуну

116. Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин Аппаратынын эксперти тарабынан даярдалган эксперттик корутундуга Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин Аппаратынын эксперттик кызматтын жетекчиси же анын орун басары кол коет.

Көз карандысыз эксперт тарабынан даярдалган эксперттик корутундуга эксперт кол коет.

117. Экспертиза корутундусунда төмөнкүдөй милдеттүү маалыматтар камтылуусу тийиш:

1) мыйзам долбоорунун аталышы, жөнгө салуу предмети жана анын негизги жоболорунун баяндалышы менен бирге мыйзам долбоору жөнүндө маалыматтар;

2) Комитеттин аталышы, мыйзам долбоорун киргизген мыйзам чыгаруу демилгесинин субъектиси жөнүндө маалыматтар;

3) экспертизанын түрү (түрлөрү);

4) экспертизанын предмети;

5) Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык күчүнө кирген эл аралык келишимдерге, эл аралык укуктун жалпы таанылган принциптерине жана ченемдерине, Кыргыз Республикасынын ченемдик укуктук актыларына шилтемелер;

6) талдоонун натыйжалары, эксперттин тыянактары менен сунуштары жана алардын негиздемеси.

Экспертизанын корутундусуна эксперттин көзкарашы боюнча башка материалдар тиркелиши мүмкүн.

Ушул Стандарттарда колдонулуучу терминдердин жана түшүнүктөрдүн ГЛОССАРИЙИ

Коррупцияга каршы экспертиза – мыйзам долбоорлорунда коррупциялык факторлорду аныктоо, алардын коррупциялык деңгээлин баалоо жана аларды четтетүүгө же чектөөгө багытталган сунуштарды иштеп чыгуу максатында аны талдоо жана баалоо.

Бланктык ченем – жалпы элдик органдарга, кызмат адамдарына жүрүм-турум эрежелерин, тыюу салууларды, чараларды жана башкаларды өз алдынча белгилөө укугун берген ченем.

Убактылуу атайын чаралар – жашоонун бир кыйла басмырланган чөйрөсүндөгү гендердик көнүмүш түшүнүктөргө кабылган жыныстардын биринин адамдарын колдоого багытталган уюштуруучулук, мыйзамдык, институционалдык мүнөздөгү чаралар. Бул чаралар басмырлоо деп эсептелбейт жана эркектер менен аялдардын ортосунда иш жүзүндө теңчиликке жетишилгенде жокко чыгарылышы керек (мисалы, энеликти коргоого багытталган атайын чараларды көрүү басмырлоо деп эсептелбейт).

Гендер – ар башка жыныстагы адамдардын ээ болгон, социалдык жактан бекемделген жүрүм-туруму; саясатты, экономиканы, укукту, идеологияны жана маданиятты, билим берүүнү жана илимди кошо алганда, турмуштун бардык чөйрөлөрүндө көрүнүп турган аялдар менен эркектердин ортосундагы мамилелердин социалдык аспекти.

Гендердик талдоо – иштеп жаткан же сунуш кылынган программалар, мыйзамдар, мамлекеттик саясий багыт менен коомдун жана мамлекеттин бардык чөйрөлөрүндө аялдарга жана эркектерге көрсөтүлүүчү аркыл таасирлерди баалоо процесси.

Гендердик басмырлоо – адамдардын жыныс белгилери боюнча укуктарын жана кызыкчылыктарын чектөөчү кандай болбосун айырмалоо, жокко чыгаруу же артыкчылык берүү; саясий, экономикалык, социалдык, маданий, жарандык же коомдук жашоонун башка кандай гана болбосун тармактарында эркектер менен аялдардын теңчилигин жүзөгө ашырууну же пайдаланууну алсыратууга же ажыратууга багытталган,

Гендердик мамиле – биргелешкен иштердин ар кыл түрлөрүн жүзөгө ашыруудагы же алака жасоодогу ар кыл жыныстагы адамдардын ортосундагы алакалардын жана жүрүм-турумдардын мүнөзү.

Гендердик теңчилик – жашоонун саясий, экономикалык, эмгектик, социалдык, коомдук жана маданий чөйрөлөрүндө адамдарга өз жөндөмдүүлүктөрүн жынысына карабастан эркин пайдаланууга мүмкүнчүлүк берүүчү, аялдар менен эркектердин тең укуктук статусу жана аны ишке ашыруунун бирдей мүмкүнчүлүгү.

Гендердик теңукуктуулук – Кыргыз Республикасынын мыйзамдарында белгиленген жеңилдетүүчү жагдайларды кошпогондо, ар кыл жыныстагы адамдардын укуктарынын, милдеттеринин жана жоопкерчиликтиринин мыйзам алдындагы теңдиги.

Гендердик экспертиза – улуттук мыйзамдарга мониторинг жүргүзүү жана коомдук укуктук талдоо, ошондой эле аялдар жана эркектер үчүн аларда мүмкүнчүлүктөрдүн, укуктардын, милдеттердин, жоопкерчиликтирдин, теңөнөктөштүк мамилелердин теңчилигинин жана теңчилик натыйжалардын сакталышына ченемдик укуктук актылардын долбоорлорун баалоо, гендердик басмырлоону болтурбоо.

Дискрециондук ыйгарым укуктар – кызмат адамы өзү ыктыяры менен жүзөгө ашыра алган ыйгарым укуктар.

Кызмат адамы – жалпы элдик органдын ыйгарым укуктарын аткаруу жана камсыз кытуу боюнча белгилүү алкактагы милдеттерди аткаруучу, жалпы элдик органда иштөө үчүн дайындалган же шайланган адам.

Мыйзам чыгаруу техникасы – мыйзам долбоорлорун даярдоо жана жол-жоболоштуруу эрежелеринин тутуму. Ченем чыгаруу техникасынын түрү, б.а. ченемдик укуктук актылардын мазмунун жана түзүмүн иштеп чыгууда, жана аларды турмушка ашырууда да колдонулуучу белгилүү ыкмалардын, эрежелердин, усулдардын жыйындысы.

Мыйзам долбоорунун коррупциогендик жоболору – мыйзам долбоорунун коррупциянын пайда болуусуна жана өсүүсүнө көмөк болуучу коррупциогендик факторлор камтылган жоболору.

Коррупциялык укук бузуу – кызмат адамынын өз статусун коомдун жана мамлекеттин кызыкчылыктарына каршы, өзү үчүн да, ошондой эле башка адамдар үчүн да пайда (мүлк, кызмат көрсөтүү же жеңилдик жана (же) артыкчылык, анын ичинде мүлктүк эмес да) табуу менен байланышкан кандай гана болбосун мыйзамсыз пайдалануу же көрсөтүлгөн адамга ошондой пайданы мыйзамсыз берүү.

Коррупциогендик факторлор – мыйзам долбоорунун жоболоруна киргизилген, колдонуудагы мыйзамдын ченемдери катары аларды ишке ашыруу процессинде коррупциялык укук бузууларды жасоого көмөктөшүүчү (түрткү берүүчү) шарттар, мүмкүнчүлүктөр.

Коррупция – бийликтик ыйгарым укуктарга ээ болгон бир же бир нече кызмат адамдарынын материалдык, кандай болбосун башка бакубатчылыктарды жана артыкчылыктарды мыйзамсыз алуу, ошондой эле алар тарабынан бул бакубатчылыктарды жана артыкчылыктарды жеке жана юридикалык жактарга берүү максатында айрым адамдар же топтор менен укукка каршы туруктуу байланыштарды түзүүдөн турган, коомдун же мамлекеттин кызыкчылыктарына коркунуч түзүүчү атайылап жасалган жосун.

Эл аралык ийкемдүү укук – аркыл эл аралык уюмдардын, сот жана башка эл аралык органдардын эл аралык-укуктук ченемдерди конкреттештирүүчү, толуктоочу, түшүндүрүүчү актылары.

Адам укуктарынын жана эркиндиктеринин эл аралык стандарттары – жарыяланган укуктарды таанууда жана камсыз кылууда мамлекеттер багыт алуусу тийиш болгон, дүйнөлүк коомчулук тарабынан иштелип чыккан ченемдик минимум.

Тең укуктарды бузуу – кемсинтүү, жек көрүү түрүндө көрүнүүчү активдүү же пассивдүү жүрүм-турум, ошондой эле адамдын жыныстык таандыктыгына байланыштуу укуктарын чектөө же артыкчылыктарды берүү.

Адам укуктарынын жана эркиндиктеринин ажыратылгыстыгы – Конституцияда жана эларалык ченемдерде жарыяланган адам укуктарынын эч бири мамлекет тарабынан алынып салынышы же чектөөлөрдүн негизин көрсөтпөстөн көлөмдө чектелиши мүмкүн эмес.

Адам укуктарынын тартып алынбастыгы – ар бир адамга укуктар белгилүү бир мамлекеттин жараны болгондугу үчүн эмес, адам болгондугу үчүн энчилген.

Шилтеме чен-өлчөм – кандай эрежелерди аткаруу зарылдыгы жалпы таризде аталган чен-өлчөм, ал эми бул эрежелердин дайындуу мазмуну башка ченемдик укуктук актыларда берилет.

Укуктук экспертиза – мыйзам долбоорунун жоболорунун Кыргыз Республикасынын Конституциясынын талаптарына, Кыргыз Республикасынын укуктук тутумуна жана мыйзамдарына, мыйзамда белгиленген тартипте күчүнө кирген эл аралык келишимдерге ылайыктуулугун, ошондой эле мыйзам долбоорун даярдоонун жана жол-жоболостуруунун эрежелерине, мыйзам чыгаруу техникасынын талаптарына жана укук ченемдеринин логикалык түзүмүнүн шайкештигине талдоо жана баалоо.

Адам укуктары жана эркиндиктери – адамдын мамлекеттик жана башка бийликтин өкүлдөрү менен өз ара мамилелеринде анын беделин сактоочу адептик-укуктук ченемдердин жыйындысы.

Укук коргоо экспертизасы – мыйзам долбоорунун жоболорунун эл аралык укуктун жалпы таанылган принциптерине жана ченемдерине, адам укуктарын коргоо чөйрөсүндөгү Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына, Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык күчүнө кирген адам укуктарын коргоо чөйрөсүндөгү эл аралык келишимдердин ченемдерине ылайыктуулугун талдоо жана баалоо.

Практикалык муктаждыктар жана керектөөлөр – аялдардын жана эркектердин күнүмдүк турмушунун реалдуу шарттарынан келип чыккан муктаждыктар жана керектөөлөр, анын негизинде гендердик топторго коом тарабынан ыйгарылган гендердик ролдор жатат. Бул ролдор эркектерге караганда аялдарга жүктөлгөн ата-энелик жана үй-бүлөлүк милдеттерди камтыйт.

Көз карандысыз эксперт – мыйзам долбоорлоруна экспертиза жүргүзүү үчүн тартылган жана атайын билимдерге жана кесиптик тажрыйбага ээ адам (адамдардын тобу).

Жалпы элдик органдар – мыйзамдардын, Кыргыз Республикасынын Президентинин жана Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинетинин чечимдеринин негизинде түзүлгөн мамлекеттик бийлик органдары, жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдары жана башка органдар, мекемелер жана уюмдар.

Жалпы элдик органдардын, кызмат адамдарынын ыйгарым укуктары - укуктук актылардын негизинде жалпы элдик органдарга, кызмат адамдарына бекитилип берилген укуктар жана милдеттер.

Ченем чыгаруу ыйгарым укуктары – адамдардын чектелбеген тобу үчүн жүрүм-турум эрежелерин белгилөөчү мыйзам алдындагы ченемдик укуктук актыларды кабыл алуу боюнча ыйгарым укуктар.

Көзөмөлдөөчү ыйгарым укуктар – иштин мыйзамдуулугун, анын ичинде укук субъекттеринин иш тартибин (мисалы, инспекция, текшерүү, контроль, көзөмөл) текшерүү максаттарында жүзөгө ашырылуучу ыйгарым укуктар.

Жаратылыш ресурстары – адамдын жаратылышты керектөөсүнүн табыгый булактары (жер, суу, токой ресурстары, пайдалуу кендер, минералдык заттардын корлору, радиоактивдүү материалдар, айбанаттар жана өсүмдүктөр дүйнөсү, алардын компоненттери жана башка жаратылыш байлыктары, ошондой эле адам кыйыр колдонуучу - рекреациялык, эстетикалык жана башка ыңгайлуулуктар);

Жаратылышты пайдалануу – жаратылыш ресурстарынын мүмкүнчүлүктөрүн пайдалануунун бардык түрлөрүнүн жана абалын баалоо жана коргоо чараларынын жыйындысы;

Натыйжанын теңдиги – теңдик түшүнүгү, ага ылайык эркектер менен аялдар бирдей (бирдей) натыйжаларга жетишүү үчүн алардын шарттары ар башка болгондуктан, аларга карата ар кандай мамиле жасоо керектиги таанылат.

Тең укуктар – мамлекет тарабынан кепилденген, Кыргыз Республикасынын Конституциясында, эларалык келишимдерде, мыйзамдарда жана башка ченемдик укуктук актыларда бекемделген аялдардын жана эркектердин укуктарынын теңдиги, башкача айтканда, эки жыныстын тең адамдарынын бирдей юридикалык абалдарынын болуусу, бардык жарандык, саясий, экономикалык, социалдык, маданий жана башка укуктарды жүзөгө ашырууда тең укуктуулукту камсыз кылуу.

Тең мүмкүнчүлүктөр - гендердик теңчиликке айкын жетишүү үчүн зарыл болгон мыйзамдык, уюштуруучулук, экономикалык чаралардын тутуму.

Тең өнөктөштүк мамилелер – ар кыл жыныстагы адамдардын кызматташуусу же мамлекеттик жана коомдук турмушка биргелешип катышуусу.

Тең жоопкерчилик - жыныстык таандыктыгына карабастан адамдын мамлекет тарабынан алдын ала аныкталган тиешелүү милдеттерди аткаруусу жана аларды аткарбагандыгы үчүн мыйзам алдында тең жоопкерчилик тартуу жөндөмдүүлүгү.

Туруктуу өнүгүү – турмуштук керектөөлөрдү канааттандыруу үчүн азыркы жана келечектеги муундардын өкүлдөрүнө мүмкүн болгон максималдуу, татыктуу тең адепки шарттарды кепилдеген өнүгүү. Туруктуу өнүгүү концепциясы экологиялык коопсуздук жана социалдык адилеттүүлүк принциптери менен айкалышкан экономикага негизденет.

Экологиялык коопсуздук – инсандын, коомдун жашоо үчүн маанилүү кызыкчылыктарынын корголуу абалы, адамдын жана коомдун жашоо шарты менен каражаты катары айлана-чөйрөнүн антропогендик жана жаратылыштык таасир этүүлөрдүн натыйжасында пайда болуучу коркунучтардан корголуу абалы.

Экологиялык тутумдар (экотутумдар) – заттардын жана энергиялардын алмашуу процесстерин жүзөгө ашыруучу, айлана-чөйрөнүн бирдиктүү, туруктуу өз-ара байланыштагы, өзүн-өзү өстүрүүчү, өзүн-өзү теске салуучу, өзүн-өзү калыбына келтирүүчү табигый компоненттеринин жыйындысы, экотутумдук кызмат көрсөтүүлөрдү калыптандыруу жана жашоону жандандырып улантуу үчүн зарыл чөйрөнү кайра жаратуу жана кармап туруу үчүн мүмкүн болгон табигый механизмдер. Табигый (адепки), өркүндөтүлгөн (өзгөртүлгөн), трансформацияланган (кайра түзүлгөн) экологиялык тутумдарды айырмалашат.

Экотутумдук кызмат көрсөтүүлөр – ааламдык деңгээлде жашоо үчүн зарыл шарттарды кармап турууга өбөк түзүп жатышкан бардык тирүү жандарга, анын ичинде адамга да көрсөтүлүүчү кызматтар. Экотутумдук кызмат көрсөтүүлөр өзүнө төмөнкү функцияларды камтыйт: жөндөө (мисалы, аба-ырайын калыптандыруу жана кармап туруу, жаратылыш чөйрөсүн булгануулардан тазалоо, өзгөчө кырдаалдардын тобокелчиликтерин төмөндөтүү), камсыз кылуу (мисалы, тамак-аш, суу, күйүүчү май, жаратылыш ресурстары), колдоо (мисалы, органикалык заттарды синтездөө, кыртыш түзүү).

Экологиялык тобокелчилик – жаратылыш объекттеринин жана факторлорунун кандай гана болбосун (атайыланган же кокустуктан, кичинеден же кырсыктуу) антропогендик өзгөрүүлөрүнүн айлана-чөйрө жана калктын саламаттыгы үчүн жагымсыз кесепеттеринин мүмкүндүгү.

Экологиялык экспертиза – мыйзам долбоорунун жоболорунун айлана-чөйрөнү коргоо, туруктуу өнүктүрүү жана экологиялык коопсуздук чөйрөсүндөгү Кыргыз Республикасынын

мыйзамдарынын талаптарына, экологиялык коопсуздуктун ченемдерине ылайыктуулугун талдоо жана баалоо, кабыл алынган учурда, ченемдик укуктук актынын долбоорунун жоболорунун айлана-чөйрөгө жана калктын ден соолугуна мүмкүн болуучу терс кесепеттерин аныктоо, алдын алуу, чектөө.

Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин Аппаратынын эксперттик кызматы – Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин ишин жөнгө салуучу мыйзамдарга ылайык мыйзам долбоорлоруна адистештирилген экспертиза жүргүзүү ыйгарым укугуна ээ болгон Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин Аппаратынын эксперттик кызматы.

СТАНДАРТЫ
по проведению отдельных видов специализированных экспертиз проектов законов
в Жогорку Кенеше Кыргызской Республики

Глава 1. Общие положения

§ 1. Сфера действия Стандартов

1. Настоящие Стандарты:
 - 1) устанавливают основные принципы и порядок проведения правовой, правозащитной, гендерной, антикоррупционной и экологической специализированных экспертиз (далее – экспертиза);
 - 2) определяют обязательные требования при проведении экспертиз;
 - 3) определяют профессиональную терминологию в сфере проведения экспертиз.
2. Другие виды экспертиз проектов законов не подпадают под действие настоящих Стандартов и регламентируются соответствующими нормативными правовыми актами Кыргызской Республики.
3. Настоящие Стандарты применяются при проведении экспертизы проектов законов, внесенных в Жогорку Кенеш Кыргызской Республики.
4. Настоящие Стандарты могут быть использованы при проведении экспертиз действующих законов и проектов других нормативных правовых актов.

§ 2. Понятие экспертизы

5. Экспертизой является деятельность экспертов по проведению анализа и оценки проектов законов на соответствие их требованиям настоящих Стандартов.
6. Экспертиза осуществляется в соответствии с требованиями и в порядке, установленном законодательством, регулирующим деятельность Жогорку Кенеша Кыргызской Республики.
7. Экспертизу проводит эксперт Аппарата Жогорку Кенеша Кыргызской Республики или в случаях, утвержденных законодательством, регулирующим деятельность Жогорку Кенеша Кыргызской Республики, привлеченные (приглашенные) независимые эксперты (физические и юридические лица), не принимавшие непосредственного участия в подготовке проекта закона.

§ 3. Предмет экспертизы

8. Предметом экспертизы является экспертная задача (перечень вопросов), которую необходимо разрешить эксперту при проведении экспертизы.
9. В зависимости от вида проводимой экспертизы и с учетом характера отношений, регулируемых проектом закона, экспертиза может включать в себя одну или несколько экспертных задач.

§ 4. Цели, задачи и принципы экспертизы

10. Основной целью экспертизы является повышение качества принимаемых законов для эффективного применения их в правоприменительной практике.
11. Основными задачами экспертизы являются:
 - 1) оценка качества и обоснованности проекта закона, соблюдения требований законодательной техники;
 - 2) оценка проекта на соответствие Конституции, конституционным законам, кодексам, законам и международным обязательствам Кыргызской Республики;
 - 3) оценка применимости и эффективности положений проекта закона;
 - 4) выявление и оценка потенциальных правовых коллизий, дублирования или противоречий с другими нормативными правовыми актами;
 - 5) выявление и оценка социальных, экономических, экологических и иных последствий принятия проекта закона;
 - 6) рассмотрение иных задач, поставленных при проведении экспертизы.
12. Экспертиза осуществляется на основе принципов:
 - 1) законности;
 - 2) соблюдения прав и свобод человека, гражданина и юридического лица;
 - 3) гласности;
 - 4) компетентности;
 - 5) недопустимости конфликта интересов;
 - 6) независимости в пределах предоставленных им полномочий;
 - 7) объективности;
 - 8) ответственности за полноту анализа и оценки проекта закона.
13. В зависимости от вида проводимой экспертизы и с учетом характера отношений, регулируемых проектом закона, экспертиза может иметь специальные цели и принципы.

§ 5. Обязательность экспертизы

14. В случаях, предусмотренных законодательством Кыргызской Республики, регулирующим деятельность Жогорку Кенеша Кыргызской Республики и настоящими Стандартами, экспертиза проводится в обязательном порядке.
15. Экспертная служба Аппарата Жогорку Кенеша Кыргызской Республики в обязательном порядке представляет экспертное заключение с результатами экспертиз:
 - 1) на проект закона и пакет проектов законов до рассмотрения их ответственным комитетом и внесения на первое чтение;
 - 2) на поправки, внесенные в ходе подготовки проекта закона ко второму чтению;
 - 3) на поправки, поступившие к проекту закона, возвращенного к процедуре второго чтения;
 - 4) на поправки, внесенные в течение 10 дней после продления комитетом срока рассмотрения законопроекта;
 - 5) к закону, возвращенному с возражениями Президента;
 - 6) на текст закона, подготовленный согласительной группой по возражениям Президента.

§ 6. Правовая основа проведения экспертизы

16. Правовой основой проведения экспертизы является Конституция Кыргызской Республики, международные договоры, вступившие в силу в соответствии с законодательством Кыргызской Республики, законы Кыргызской Республики «О нормативных правовых актах Кыргызской Республики», «Об экологической экспертизе», «О государственных гарантиях равных прав и равных возможностей для мужчин и женщин», «Об охране окружающей среды», «О промышленной безопасности опасных производственных объектов», «Об общественном здравоохранении», «О международных договорах Кыргызской

Республики», «О Регламенте Жогорку Кенеша Кыргызской Республики», Инструкция по законодательной технике, утвержденная постановлением Жогорку Кенеша Кыргызской Республики, а также иные нормативные правовые акты Кыргызской Республики.

Глава 2.

Права и обязанности Комитета Жогорку Кенеша Кыргызской Республики (далее – Комитет) и эксперта

§ 7. Права Комитета

17. Комитет имеет право:

- 1) получать экспертизу проекта закона в случаях и порядке, установленном законодательством, регулирующим деятельность Жогорку Кенеша Кыргызской Республики;
- 2) получать у экспертов разъяснения по экспертному заключению;
- 3) использовать экспертное заключение при подготовке заключения Комитета по проекту закона.
- 4) другие права, предусмотренные законодательством, регулирующим деятельность Жогорку Кенеша Кыргызской Республики.

§ 8. Обязанности Комитета

18. Комитет обязан:

- 1) по итогам рассмотрения проекта закона и сопроводительных документов к нему, отразить в заключении Комитета предложения по результатам специализированных экспертиз проекта закона, проведенных экспертной службой Аппарата Жогорку Кенеша Кыргызской Республики и/или независимыми экспертами;
- 2) исполнять также другие обязанности, предусмотренные законодательством, регулирующим деятельность Жогорку Кенеша Кыргызской Республики.

§ 9. Права эксперта

19. Эксперт имеет право:

- 1) знакомиться с материалами, относящимися к предмету экспертизы, в том числе на доступ к информации, оформленное в установленном порядке, если материалы к проекту закона, базы данных и другие источники информации, относящиеся к предмету и объекту экспертизы, содержат коммерческую, служебную или государственную тайну;
- 2) самостоятельно осуществлять сбор информации и материалов, относящихся к предмету и объекту экспертизы;
- 3) запрашивать дополнительную информацию в государственных, научных органах и учреждениях, профессиональных организациях и учреждениях.

20. Эксперт имеет другие права, предусмотренные в должностной инструкции, трудовом или гражданско-правовом договоре.

§ 10. Обязанности эксперта

21. Эксперт обязан:

- 1) провести экспертизу проекта закона и подготовить экспертное заключение;
- 2) давать разъяснения по экспертному заключению;
- 3) не разглашать информацию, которая стала ему известна в связи с проведением экспертизы, отнесенную к категории, охраняемой законом государственной, служебной или коммерческой тайны.

22. Эксперт исполняет также и другие обязанности, предусмотренные в должностной инструкции, трудовом или гражданско-правовом договоре.

Глава 3. Правовая экспертиза

§ 11. Объект, цель и задачи правовой экспертизы, требования к экспертам

23. Правовой экспертизе подлежат все без исключения проекты законов.

24. Целью правовой экспертизы является оценка проекта закона на соответствие требованиям Стандартов для установления соответствия проекта закона:

- 1) Конституции Кыргызской Республики;
- 2) общепризнанным принципам и нормам международного права, а также международным договорам, вступившие в силу в соответствии с законодательством Кыргызской Республики;
- 3) правовой системе и законам Кыргызской Республики;
- 4) правилам подготовки и оформления проекта закона, в том числе требованиям законодательной техники и логической структуры нормы права.

25. Основными задачами правовой экспертизы являются:

- 1) оценка проекта закона на соответствие Конституции Кыргызской Республики, правовой системе и законам Кыргызской Республики;
- 2) оценка проекта закона на соответствие общепризнанным принципам и нормам международного права, а также международным договорам, вступившие в силу в соответствии с законодательством Кыргызской Республики;
- 3) оценка соответствия правилам подготовки и оформления проекта закона, требованиям законодательной техники и логической структуры нормы права;
- 4) выявление и оценка потенциальных правовых коллизий, дублирования или противоречий с другими нормативными правовыми актами;
- 5) выявление и оценка «декларативных» и отсылочных положений проекта закона на предмет их обоснованности и необходимости.

26. Экспертами, осуществляющими правовую экспертизу проектов законов, должны быть лица, обладающие юридическим образованием и квалификацией, а также профессиональным опытом в сфере подготовки, анализа и оценки нормативных правовых актов, проведения правовой экспертизы проектов нормативных правовых актов.

§ 12. Оценка соответствия Конституции Кыргызской Республики

27. Положения проекта закона должны соответствовать Конституции Кыргызской Республики. При проведении экспертизы эксперту необходимо определить:

- 1) не противоречат ли цели, задачи и предмет правового регулирования проекта закона основам конституционного строя, принципам и нормам, установленным Конституцией Кыргызской Республики;
- 2) не противоречат ли положения проекта закона нормам закона Кыргызской Республики, в случае если норма Конституции Кыргызской Республики является отсылочной к этому закону;
- 3) не противоречат ли положения проекта закона нормам Конституции Кыргызской Республики, устанавливающим компетенцию конституционных органов и должностных лиц;
- 4) не противоречат ли термины и понятия, содержащиеся в проекте закона терминам и понятиям, содержащимся в Конституции Кыргызской Республики.

§ 13. Оценка соответствия общепризнанным принципам и нормам международного права, а также международным договорам, вступившие в силу в соответствии с законодательством Кыргызской Республики

28. Положения проекта закона должны соответствовать общепризнанным принципам и нормам международного права, а также международным договорам, вступившие в силу в соответствии с законодательством Кыргызской Республики.

29. При проведении экспертизы эксперту необходимо определить:

1) определены ли в полной мере международно-правовые нормы, относящиеся к предмету регулирования проекта закона;

2) не противоречат ли положения проекта закона международным договорам, вступившие в силу в соответствии с законодательством Кыргызской Республики;

3) не противоречат ли положения проекта закона общепризнанным принципам и нормам международного права;

4) имеются ли в проекте закона положения, которые в случае их принятия могут препятствовать гармонизации (сближению, унификации) законодательства Кыргызской Республики и международных договоров, вступившие в силу в соответствии с законодательством Кыргызской Республики;

5) имеются ли в проекте закона положения, которые в случае их принятия могут препятствовать реализации целей и задач международных договоров, вступившие в силу в соответствии с законодательством Кыргызской Республики;

6) имеются ли в проекте закона положения, которые в случае их принятия не позволят обеспечить исполнение международных обязательств, вытекающих из международных договоров, вступившие в силу в соответствии с законодательством Кыргызской Республики;

7) имеются ли в проекте закона положения, направленные на имплементацию положений международных договоров, вступившие в силу в соответствии с законодательством Кыргызской Республики;

8) имеется ли необходимость имплементации положений международных договоров, вступившие в силу в соответствии с законодательством Кыргызской Республики, в данном проекте закона;

9) имеется ли необходимость внесения изменений и дополнений в проект закона либо в действующие законы с целью исключения положений, препятствующих гармонизации (сближению, унификации) законодательства Кыргызской Республики и международных договоров, вступившие в силу в соответствии с законодательством Кыргызской Республики, или противоречащих целям, задачам и нормам международных договоров, вступившие в силу в соответствии с законодательством Кыргызской Республики, общепризнанным принципам и нормам международного права.

30. При проведении экспертизы производится также оценка соответствия положений проекта закона требованиям Венской Конвенции о праве международных договоров от 23 мая 1969 года и Закона Кыргызской Республики «О международных договорах Кыргызской Республики».

31. При проведении экспертизы эксперту необходимо:

1) определить международный договор, вступившего в силу в соответствии с законодательством Кыргызской Республики, которому должны соответствовать положения проекта закона;

2) определить язык международного договора, вступившего в силу в соответствии с законодательством Кыргызской Республики, для установления аутентичности и официальности его положений;

3) определить точную дату вступления в силу, а также срок действия международного договора, вступившего в силу в соответствии с законодательством Кыргызской Республики;

4) определить наличие или отсутствие оговорок к международным договорам, вступившие в силу в соответствии с законодательством Кыргызской Республики;

5) установить наличие или отсутствие случая приостановления действия международного договора, вступившего в силу в соответствии с законодательством Кыргызской Республики.

§ 14. Оценка соответствия правовой системе и законам Кыргызской Республики

32. Положения проекта закона должны соответствовать правовой системе и законам Кыргызской Республики.

33. При проведении экспертизы эксперту необходимо определить:

1) цели, задачи и предмет правового регулирования проекта закона;

2) состояние нормативной базы в сфере правового регулирования проекта закона;

3) необходимость законодательного регулирования обозначенных общественных отношений;

4) обоснованность выбранного вида нормативного правового акта;

5) соответствует ли проект закона принципам правовой системы Кыргызской Республики;

6) соответствуют ли положения проекта закона нормам действующих законов Кыргызской Республики;

7) не приведет ли принятие проекта закона к негативным последствиям для правовой системы и действующих законов Кыргызской Республики;

8) будет ли проект закона способствовать устранению имеющихся в законах Кыргызской Республики противоречий и пробелов;

9) будет ли проект закона способствовать устранению множественности ранее изданных законов по одним и тем же вопросам.

§ 15. Оценка соответствия правилам подготовки и оформления проекта закона

34. Положения проекта закона должны соответствовать правилам подготовки и оформления проекта закона, в том числе правилам законодательной техники и логической структуры нормы права.

35. При проведении экспертизы эксперту необходимо определить:

1) выполнено ли требование об обязательной публикации для общественного обсуждения проекта закона, непосредственно затрагивающего интересы граждан и юридических лиц, либо регулирующего предпринимательскую деятельность, а также соблюден ли установленный порядок такой публикации;

2) выполнено ли требование о проведении анализа регулятивного воздействия (далее – АРВ) нормативных правовых актов, направленных на регулирование предпринимательской деятельности, в соответствии с Методикой проведения анализа регулятивного воздействия нормативных правовых актов на деятельность субъектов предпринимательства, утвержденного постановлением Кабинета Министров Кыргызской Республики, с приложением к проекту закона Аналитической записки об АРВ;

3) выполнены ли требования к порядку разработки общих технических регламентов, установленные Законом Кыргызской Республики «О техническом регулировании в Кыргызской Республике»;

4) выполнено ли требование по определению источника финансирования для проекта закона, предусматривающего увеличение расходов, покрываемых за счет государственного бюджета, либо сокращение его доходной части;

5) соответствует ли проект закона правилам законодательной техники в соответствии с требованиями Инструкции по законодательной технике, утвержденной Жогорку Кенешем Кыргызской Республики;

6) соответствует ли проект закона требованиям логической структуры нормы права, которая состоит из следующих частей:

– гипотезы: описание условий действия данной правовой нормы;

– диспозиции: правило поведения, которым следует руководствоваться при наступлении условий, предусмотренных гипотезой;

– санкции: последствия, наступающие для лиц, нарушивших диспозицию правовой нормы, при наличии условий, предусмотренных в гипотезе.

36. Эксперту необходимо иметь в виду, что в некоторых случаях части логической структуры нормы права могут содержаться в разных статьях проекта закона или в другом проекте закона.

37. Эксперту необходимо оценить сведения, находящиеся в документах, приложенных к проекту закона. В частности, это - финансово-экономические расчеты, акты проведенных научных и иных специализированных экспертиз, статистические данные, прогноз возможных социальных, экономических, юридических и иных последствий действия принимаемого закона.

38. Эксперту необходимо производить оценку положений проекта закона, определяющего порядок введения в действие основного проекта закона и устанавливающего особенности применения его некоторых положений, в совокупности с положениями основного проекта закона.

§ 16. Выводы и рекомендации

39. По результатам проведенной правовой экспертизы эксперт готовит экспертное заключение, в котором делает один из следующих выводов:

- 1) проект закона соответствует требованиям, содержащимся в настоящих Стандартах;
- 2) проект закона не соответствует требованиям, содержащимся в настоящих Стандартах;
- 3) проект закона не соответствует в отдельных положениях требованиям, содержащимся в настоящих Стандартах, и требует доработки.

Глава 4. Правозащитная экспертиза

§ 17. Объект, цель и задачи правозащитной экспертизы

40. Правозащитной экспертизе подлежат все проекты законов, регламентирующие отношения во всех сферах жизнедеятельности человека с целью обеспечения единых стандартов защиты прав человека.

41. Целью правозащитной экспертизы является оценка соответствия проекта закона стандартам защиты прав человека.

42. Основными задачами правозащитной экспертизы являются:

- 1) Оценка соответствия проекта закона законодательству Кыргызской Республики и международному праву в сфере защиты прав человека:
 - оценка проекта закона на соответствие Конституции Кыргызской Республики, законодательству Кыргызской Республики в сфере защиты прав человека;
 - оценка проекта закона на соответствие общепризнанным принципам и нормам международного права, нормам международных договоров в сфере защиты прав человека, вступившие в силу в соответствии с законодательством Кыргызской Республики;
- 2) оценка возможных последствий реализации проекта закона с точки зрения защиты прав человека;
- 3) выработка рекомендаций по совершенствованию положений проекта закона в целях соответствия их стандартам защиты прав человека.

§ 18. основополагающие принципы обеспечения прав человека

43. Правозащитная экспертиза проекта закона основывается на следующих основополагающих принципах обеспечения прав человека:

- 1) права человека принадлежат ему от рождения, они являются неотъемлемыми и неотчуждаемыми;

2) права человека универсальны, основаны на принципе равенства, в том числе равенства прав мужчин и женщин;

3) права человека гарантированы каждому, кто находится под юрисдикцией Кыргызской Республики;

4) права человека - высшая ценность, а их уважение, соблюдение и защита-обязанность государства;

5) все люди равны в своем достоинстве и правах и должны поступать в отношении друг друга в духе братства, при этом ограничение прав и свобод одних людей допустимо при должном признании и уважении прав и свобод других людей, необходимых в демократическом обществе;

6) основные права и свободы должны быть едины на всей территории Кыргызской Республики, их регулирование - предмет ведения органов государственной власти, а обеспечение и защита - предмет совместного ведения органов государственной власти и органов местного самоуправления;

7) гражданские, политические, экономические, социальные и культурные права и свободы равноценны по своей значимости, едины (неразделимы) и взаимосвязаны.

§ 19. Требования к экспертам

44. Экспертами, осуществляющими правозащитную экспертизу проектов законов, должны быть лица, обладающие знаниями законодательства Кыргызской Республики и международных стандартов в сфере защиты прав человека, навыками проведения правозащитного анализа проектов нормативных правовых актов, а также профессиональный опыт в сфере защиты прав человека.

§ 20. Понятие стандартов защиты прав человека

45. Стандартами защиты прав человека являются правовые нормы по защите прав человека, содержащиеся в общепризнанных принципах и нормах международного права, международных договорах, вступившие в силу в соответствии с законодательством Кыргызской Республики и действующем законодательстве Кыргызской Республики.

46. Стандарты защиты прав человека устанавливают и определяют перечень прав и свобод человека, их содержание и допустимые ограничения, а также механизм их защиты.

47. Права и свободы человека имеют верховенство над всеми законами и подзаконными актами, в силу чего при проведении правозащитной экспертизы необходимо руководствоваться стандартами защиты прав человека, которые действуют на территории Кыргызской Республики.

48. Стандарты защиты прав человека состоят из стандартов, предусмотренных Конституцией Кыргызской Республики, общепризнанными принципами и нормами международного права и международными договорами в сфере защиты прав человека, вступившие в силу в соответствии с законодательством Кыргызской Республики. Стандарты реализуются посредством принятия законов и других нормативных правовых актов Кыргызской Республики.

49. Правозащитная экспертиза должна проводиться на соответствие стандартам защиты прав человека по установленной иерархии нормативных правовых актов.

§ 21. Этапы проведения правозащитной экспертизы

50. Правозащитная экспертиза проекта закона проводится в соответствии со следующими основными этапами:

- 1) установление круга прав человека, затрагиваемых проектом закона;
- 2) анализ законодательства в охватываемом экспертизой круге прав;

- 3) оценка положений проекта закона на соответствие стандартам защиты прав человека.

§ 22. Установление круга прав человека, затрагиваемых проектом закона

51. На данном этапе устанавливается круг прав, затрагиваемых проектом закона на основе всех прав и свобод человека, предусмотренных как международными нормами, так и законами Кыргызской Республики.

§ 23. Анализ законодательства в охватываемом экспертизой круге прав

52. На этом этапе проведения правозащитной экспертизы необходимо:

- 1) установить стандарт защиты рассматриваемого круга прав человека по законодательству Кыргызской Республики;
- 2) установить стандарт защиты рассматриваемого круга прав человека по нормам международного права, действующим для Кыргызской Республики;
- 3) сравнить стандарт защиты прав человека, определенный в законодательстве Кыргызской Республики, со стандартом защиты этих прав, установленным международным правом.

53. Стандарт защиты прав человека, закрепленный в международном праве, определяется путем анализа:

- 1) общепризнанных принципов и норм международного права;
- 2) норм, содержащихся в международных договорах в сфере защиты прав человека, вступившие в силу в соответствии с законодательством Кыргызской Республики;
- 3) норм, содержащихся в различных актах международного мягкого права.

54. При анализе международных норм надлежит исходить из того, что права и свободы человека в Кыргызской Республике признаются и гарантируются согласно общепризнанным принципам и нормам международного права, а также международными договорами, вступившие в силу в соответствии с законодательством Кыргызской Республики, являющихся составной частью правовой системы Кыргызской Республики.

55. Положения международных договоров в сфере защиты прав человека, вступившие в силу в соответствии с законодательством Кыргызской Республики, не требующие издания внутрисударственного правового акта для применения, действуют в Кыргызской Республике непосредственно.

В иных случаях, наряду с международным договором, вступившего в силу в соответствии с законодательством Кыргызской Республики, следует использовать и соответствующий внутрисударственный правовой акт, принятый для осуществления положений указанного международного договора.

56. Стандарт защиты прав человека, закрепленный в законодательстве Кыргызской Республики, определяется путем анализа актов законодательства Кыргызской Республики, начиная с Конституции Кыргызской Республики.

57. При анализе соответствия законодательства Кыргызской Республики актам международного права, вступившим в силу для Кыргызской Республики, необходимо учитывать, что законодательство Кыргызской Республики не должно гарантировать меньше прав, чем международное. При этом законодательство Кыргызской Республики может гарантировать больше прав.

58. Провозглашение общепризнанных принципов и норм международного права составной частью законодательства Кыргызской Республики не изменяет международного значения этих норм. Поэтому при применении международных стандартов защиты прав человека, особенно при их толковании, необходимо руководствоваться общими принципами, которые закреплены не только в самих международных актах, но и в решениях международных судебных и иных органов.

59. Анализ законодательства Кыргызской Республики не может основываться на законах и иных нормативных правовых актах, затрагивающих права, свободы, обязанности человека и гражданина, если они не опубликованы официально для всеобщего сведения, о чем соответствующая запись в обязательном порядке должна быть отражена в экспертном заключении.

60. В случае установления стандартом защиты прав человека, определенным законодательством Кыргызской Республики, больше гарантий, чем это предусмотрено международным стандартом, установленным актом международного права, к которому присоединилась либо ратифицировала Кыргызская Республика, то действующим будет именно этот стандарт, а если меньше, то действующим является международный стандарт.

§ 24. Оценка положений проекта закона на соответствие стандартам защиты прав человека

61. На этом этапе проведения правозащитной экспертизы необходимо оценить проект закона:

- 1) на соответствие концепции, основной идее и целям, находящимся в основе соответствующего стандарта защиты прав человека;
- 2) на соответствие установленному стандарту защиты прав человека в Кыргызской Республике;
- 3) на соответствие предусмотренных данным проектом закона полномочий компетенции существующих государственных институтов;
- 4) на эффективность процедуры реализации и защиты соответствующего права человека;
- 5) на допустимость предусмотренных в нем ограничений прав человека.

62. При сопоставлении положений проекта закона со стандартом защиты прав, который необходимо соблюдать в данной сфере, необходимо обращать внимание на допустимость предусмотренных проектом закона ограничений прав и свобод человека лишь в целях обеспечения свобод и прав других лиц, общественной безопасности и порядка, территориальной целостности, защиты конституционного строя в случаях, предусмотренных Конституцией, международными договорами, участницей которых является Кыргызская Республика и законами Кыргызской Республики.

63. Проект закона, предусматривающий ограничения прав человека, должен отвечать следующим основополагающим требованиям:

- 1) закон после вступления в силу должен быть доступен каждому;
 - 2) каждый должен иметь возможность располагать достаточными сведениями о применении соответствующих правовых норм;
 - 3) правовая норма должна быть изложена с достаточной точностью и ясностью.
64. Если ограничения предусмотрены проектом закона, то определяется необходимость этих ограничений в демократическом обществе.

65. При анализе необходимости ограничений проверяется соразмерность преследуемой цели средствам, применяемым при ограничении прав и свобод. Ограничения должны быть минимальными и пропорциональными защищаемым целям. При этом существо прав и свобод человека не может быть затронуто.

66. При этом следует иметь в виду, что определенная категория прав не может ни при каких обстоятельствах ограничиваться. К таким правам относятся: право на жизнь, право быть свободным от пыток или жестокого, бесчеловечного или унижающего достоинство обращения или наказания, рабства, в случаях невыполнения договорного обязательства, право на неприменение обратной силы уголовного законодательства, право на признание его правосубъектности, право на свободу мысли, совести и религии.

67. При сопоставлении положений проекта закона соответствующему стандарту защиты прав человека необходимо проверить обеспеченность прав и свобод человека средством

правовой защиты, которое должно быть доступным, эффективным, целесообразным и адекватным.

68. В проекте закона должно быть закреплено, что каждый вправе обжаловать любые действия (бездействие) и решения органов государственной власти, органов местного самоуправления, общественных объединений и должностных лиц, нарушающие его права и свободы, в судебные органы Кыргызской Республики и международные органы защиты прав и свобод человека.

69. Следует проверить, насколько затрагиваемые в проекте закона права обеспечены защитой со стороны государства, включая закрепление в процессуальных нормах:

- 1) максимально быстрое рассмотрение жалоб;
- 2) освобождение заявителя от уплаты государственной пошлины при подаче жалобы;
- 3) невозможность заключения мирового соглашения;
- 4) повышенную требовательность к должностным лицам, не выполнившим решение суда, вплоть до отстранения их от должности;
- 5) компенсация за моральный ущерб и другие.

70. Право на судебную защиту является гарантией всех других прав и свобод и не подлежит каким-либо ограничениям, даже в случаях введения чрезвычайного положения.

§ 25. Выводы и рекомендации

71. По результатам правозащитной экспертизы эксперт составляет экспертное заключение, которое включает в себя:

1) оценку соответствия проекта закона стандартам защиты прав человека, общепризнанным принципам и нормам международного права, нормам международных договоров сфере защиты прав человека, вступившие в силу в соответствии с законодательством Кыргызской Республики, Конституции Кыргызской Республики и законодательству Кыргызской Республики в сфере защиты прав человека;

2) оценку возможных последствий реализации проекта закона с точки зрения защиты прав человека;

3) рекомендации по совершенствованию положений проекта закона в целях соответствия их стандартам защиты прав человека.

72. Экспертное заключение содержит один из следующих выводов:

1) проект закона соответствует стандарту защиты рассматриваемого круга прав человека в полной мере;

2) проект закона соответствует стандарту защиты рассматриваемого круга прав человека не в полной мере, требует доработки;

3) проект закона не соответствует стандарту защиты рассматриваемого круга прав человека в полной мере, влечет нарушение прав человека.

73. Вывод эксперта должен быть обоснован в экспертном заключении.

При необходимости эксперт должен подготовить рекомендации к проекту закона, с формулировками положений, соответствующих стандарту защиты рассматриваемой группы прав человека.

Глава 5. Гендерная экспертиза

§ 26. Объект, цель и задачи гендерной экспертизы

74. Гендерной экспертизе подлежат все проекты законов, регламентирующие отношения во всех сферах жизнедеятельности человека, с целью исключения возможного неравенства при урегулировании прав, обязанностей, возможностей и ответственности лиц независимо от половой принадлежности.

75. Целью гендерной экспертизы является оценка положений проекта закона на соблюдение в нем равенства прав, обязанностей, ответственности, возможностей, равных партнерских отношений и равнозначных результатов для мужчин и женщин, недопущения гендерной дискриминации.

76. Основные задачи гендерной экспертизы:

1) установление объективных фактов, обстоятельств и ситуаций, связанных с состоянием нормативного регулирования в сфере обеспечения гендерного равенства, обеспечивающих обоснованность принимаемых решений;

2) анализ и оценка возможных последствий принятия проекта закона с точки зрения соблюдения гендерного равенства, а также механизмов их гарантии, защиты и обеспечения на практике;

3) выработка рекомендаций по устранению выявленных нарушений гендерного равенства в проекте закона.

§ 27. Специальные принципы гендерной экспертизы

77. Специальными принципами гендерной экспертизы являются:

1) соблюдение прав человека, обеспечивающих возможность свободной жизнедеятельности лица, независимо от половой принадлежности;

2) применение норм, направленных на поддержку лиц одного из полов в наиболее дискриминационной сфере жизнедеятельности и не являющихся гендерной дискриминацией в соответствии с положениями законодательства Кыргызской Республики и международных договоров, вступившие в силу в соответствии с законодательством Кыргызской Республики;

3) гуманное и справедливое отношение к лицам независимо от половой принадлежности.

§ 28. Требования к экспертам

78. Эксперты, осуществляющие гендерную экспертизу, должны:

1) обладать знаниями в сфере теории прав человека и гендерного равенства;

2) уметь выделять препятствия (культурные, религиозные, институциональные, экономические, политические и другие), являющиеся преградой для достижения гендерного равенства;

3) знать международный и национальный опыт по смягчению или устранению препятствий в достижении гендерного равенства.

§ 29. Категории гендерного равенства

79. Категории гендерного равенства подразделяются:

1) на равенство прав и обязанностей женщин и мужчин;

2) на равенство ответственности женщин и мужчин;

3) на равные возможности для женщин и мужчин;

4) на равные партнерские отношения женщин и мужчин во всех сферах жизнедеятельности человека;

5) на равнозначные результаты для женщин и мужчин.

§ 30. Особенности проведения гендерной экспертизы

80. При проведении гендерной экспертизы необходимо:

1) осуществлять проверку проекта закона на соответствие государственной политике в области достижения гендерного равенства;

2) учитывать текущее гендерное положение в стране, разное воздействие положений проекта закона на различные социальные группы;

- 3) учитывать различное социально-экономическое положение и роли мужчин и женщин;
- 4) учитывать статистические и другие данные и показатели, характеризующие различные статусы женщин и мужчин в соответствующей сфере и обществе.

§ 31. Этапы проведения гендерной экспертизы

81. На первом этапе проведения гендерной экспертизы эксперт должен:

- 1) определить предмет регулирования проекта закона с выделением тех его положений, принятие которых будет иметь различные последствия для лиц разного пола;
- 2) провести анализ положений проекта закона на соответствие нормам Конституции Кыргызской Республики и иных нормативных правовых актов, регулирующих вопросы гендерного равенства;
- 3) провести анализ положений проекта закона на соответствие международным договорам, вступившие в силу в соответствии с законодательством Кыргызской Республики, а также общепризнанным принципам и нормам международного права;
- 4) соотнести положения проекта закона с каждой категорией гендерного равенства;
- 5) проверить правильность использования употребляемых в проекте закона терминов и понятий.

82. На втором этапе проведения гендерной экспертизы эксперт должен:

- 1) определить с помощью гендерного анализа ожидаемый гендерно-социальный прогресс или негативные последствия для лиц разного пола, в случае принятия проекта закона;
- 2) спрогнозировать и обобщить последствия, которые могут возникнуть, в случае принятия проекта закона, для женщин и мужчин разных социальных групп с целью недопущения любых форм гендерной дискриминации;
- 3) изучить необходимость внесения изменений в проект закона с целью закрепления гендерно-сбалансированных положений, а также разработать соответствующие рекомендации.

83. Гендерный анализ производится на основе:

- 1) сбора необходимых статистических и других данных с разделением по половому признаку для учета разницы и специфики социально-экономического, политического, культурного, а также иного положения и роли как женщин, так и мужчин;
- 2) выявления возможностей и степени доступа лиц разного пола к ресурсам и благам и контроля над ними;
- 3) изучения практических и стратегических нужд, потребностей мужчин и женщин;
- 4) выявления ограничений и возможностей, связанных со стратегическими интересами мужчин и женщин;
- 5) оценки текущего гендерного положения в стране, воздействия положений проекта закона на различные социальные группы мужчин и женщин.

84. Результатом гендерного анализа является оценка влияния и допустимости определенного воздействия положений проекта закона на лиц разного пола.

85. В ходе проведения гендерного анализа необходимо определить возможность включения в проект закона положений, устанавливающих временные специальные меры для поддержки лиц одного из полов, который находится в дискриминационном положении в сфере общественных отношений, регулируемых проектом закона.

§ 32. Выводы и рекомендации

86. Для обоснования экспертного заключения эксперт применяет следующие оценки:

- 1) проект закона гендерно чувствителен - проект закона способствует обеспечению гендерного равенства путем повышения статуса того из полов, который находится в определенной сфере жизнедеятельности в ущемленном положении, учитывает разницу воздействия отдельных положений на мужчин и женщин;

2) проект закона гендерно направлен - проект закона способен изменить последствия более низкого статуса одного из полов путем целенаправленного наделяния их определенными преимуществами или имеет положения, устанавливающие временные специальные меры для поддержки лица одного из полов, который находится в дискриминационном положении;

3) проект закона гендерно нейтрален - проект закона не влияет на гендерное разделение, не приводит к увеличению гендерного неравенства и оказывает одинаковое влияние как на мужчин, так и на женщин;

4) проект закона дискриминационен - содержит положения, ограничивающие равенство прав, обязанностей, ответственности, возможностей, равных партнерских отношений и равенство результатов для женщин и мужчин и требует доработки;

5) проект закона имеет гендерную асимметрию либо в пользу мужчин, либо в пользу женщин, то есть отдельные положения проекта закона предоставляют определенные преимущества одному из полов, но не являются при этом дискриминационными в соответствии с международными обязательствами и законодательством Кыргызской Республики в сфере обеспечения гендерного равенства;

6) в проект закона необходимо внести положения, устанавливающие временные специальные меры.

87. Экспертное заключение содержит один из следующих выводов:

1) проект закона соответствует требованиям международных обязательств и законодательства Кыргызской Республики в сфере обеспечения гендерного равенства в полной мере;

2) проект закона не соответствует требованиям международных обязательств и законодательства Кыргызской Республики в сфере обеспечения гендерного равенства и требует доработки или отклонения в целом.

Глава 6. Антикоррупционная экспертиза

§ 33. Объект, Цель и задачи антикоррупционной экспертизы

88. Антикоррупционной экспертизе подлежат все без исключения проекты законов.

89. Целью антикоррупционной экспертизы является предупреждение возникновения коррупционных норм в проекте закона путем оценки положений проекта закона на содержание в них коррупционных факторов.

90. Основными задачами антикоррупционной экспертизы являются:

1) анализ и оценка положений проекта закона на соответствие нормам законодательства Кыргызской Республики в сфере противодействия коррупции в соответствии с общими требованиями к проведению антикоррупционной экспертизы;

2) анализ и оценка положений проекта закона на соответствие положениям международных договоров в сфере противодействия коррупции, участницей которых является Кыргызская Республика;

3) анализ и оценка положений проекта закона на содержание в них коррупционных факторов в соответствии со специальными требованиями к проведению антикоррупционной экспертизы;

4) выработка рекомендаций по устранению коррупционных факторов и повышению прозрачности правоприменения норм проекта закона в целях:

- исключения или изменения положений проекта закона, содержащих коррупционные факторы;

- внедрения в проект закона положений, обеспечивающих единообразное понимание норм проекта закона, исключая их произвольную трактовку.

§ 34. Требования к экспертам

91. Экспертами, осуществляющими антикоррупционную экспертизу проектов законов, должны быть лица, имеющие юридическое образование и квалификацию, обладающие высоким уровнем знаний законодательства Кыргызской Республики в сфере противодействия коррупции, международных договоров в сфере противодействия коррупции, вступившие в силу в соответствии с законодательством Кыргызской Республики, опытом анализа и оценки коррупциогенных факторов, проведения антикоррупционной экспертизы проектов нормативных правовых актов.

§ 35. Этапы антикоррупционной экспертизы

92. Этапами проведения антикоррупционной экспертизы являются:

- 1) оценка положений проекта закона в соответствии с общими требованиями антикоррупционной экспертизы;
- 2) оценка положений проекта закона в соответствии со специальным требованием антикоррупционной экспертизы.

§ 36. Общие требования к проведению антикоррупционной экспертизы

93. Общими требованиями к проведению антикоррупционной экспертизы являются:

- 1) проведение анализа и оценки положений проекта закона на соответствие нормам Конституции Кыргызской Республики, направленным на противодействие коррупции;
- 2) проведение анализа и оценки положений проекта закона на соответствие государственной политике в области противодействия коррупции и программным документам, принятым в рамках реализации государственной политики;
- 3) проведение анализа и оценки положений проекта закона на соответствие положениям международных договоров в сфере противодействия коррупции, участницей которых является Кыргызская Республика;
- 4) проведение анализа и оценки положений проекта закона на соответствие законам Кыргызской Республики, регулирующим вопросы противодействия коррупции;
- 5) проверка правильности использования употребляемых в проекте закона понятий и терминов.

§ 37. Специальное требование к проведению антикоррупционной экспертизы

94. Специальным требованием к проведению антикоррупционной экспертизы является проведение оценки положений проекта закона на содержание в них коррупциогенных факторов, в том числе:

- 1) наличие бланкетных и (или) отсылочных положений проекта закона;
- 2) наличие расширенных прав по ведомственному и (или) локальному нормотворчеству;
- 3) наличие завышенных требований положений проекта закона (административные барьеры);
- 4) наличие дискреционных полномочий должностного лица;
- 5) определение компетенции публичных органов, должностных лиц по формуле «вправе»;
- 6) отсутствие конкурсных и аукционных процедур;
- 7) отсутствие специализированных, детализированных запретов и ограничений для должностных лиц;
- 8) отсутствие установленных составов правонарушений со стороны публичных органов, должностных лиц, а также их конкретной ответственности;
- 9) отсутствие процедуры доступа к информации;
- 10) отсутствие контроля, в том числе общественного, за публичными органами, должностными лицами;

- 11) наличие «конфликта интересов»;
- 12) отсутствие или неполнота административных процедур – отсутствие порядка совершения административными органами, должностными лицами определенных действий и (или) порядка принятия решения;
- 13) установление запретов и ограничений, ограничивающих права и свободы граждан, в случаях, не предусмотренных Конституцией и законами Кыргызской Республики.

§ 38. Выводы и рекомендации

95. По результатам проведенной антикоррупционной экспертизы эксперт готовит экспертное заключение, в котором должен:

- 1) изложить свои выводы о наличии или отсутствии коррупциогенных факторов в положениях проекта закона с указанием их перечня;
- 2) подготовить рекомендации с обоснованием по исключению или изменению положений проекта закона, содержащих коррупциогенные факторы.

Глава 7. Экологическая экспертиза

§ 39. Объект, цель и специальные принципы экологической экспертизы

96. Экологической экспертизе подлежат проекты законов:

- 1) содержащие положения, регулирующие отношения в сфере использования природных ресурсов, экологической безопасности и здоровья населения;
- 2) содержащие положения, направленные на изменение правового статуса земель, лесов, водных объектов, экосистем и других природных или природно-хозяйственных объектов;
- 3) содержащие положения, регулирующие развитие тех или иных отраслей экономики, в том числе промышленности, транспорта, градостроительства;
- 4) содержащие положения, затрагивающие вопросы охраны окружающей среды и устойчивого развития.

Указанный перечень проектов законов не является исчерпывающим.

97. Целью экологической экспертизы является предупреждение возможных негативных последствий на здоровье населения, состояние природных ресурсов и окружающую среду через учет и снижение экологических рисков проекта закона.

98. При проведении экологической экспертизы эксперт руководствуется принципами, установленными законами Кыргызской Республики «Об охране окружающей среды» и «Об экологической экспертизе».

§ 40. Требования к экспертам

99. Экспертами, осуществляющими экологическую экспертизу проектов законов, должны быть лица, обладающие:

- 1) теоретическими знаниями в сфере охраны окружающей среды, рационального природопользования, устойчивого развития и экологической безопасности;
- 2) знанием законодательства Кыргызской Республики, международных договоров, вступившие в силу в соответствии с законодательством Кыргызской Республики, общепризнанных принципов и норм международного права в сфере охраны окружающей среды, устойчивого развития и экологической безопасности;
- 3) знанием национального и международного опыта по смягчению экологического кризиса, изменению климата, зеленой экономике и решению экологических проблем и достижению целей устойчивого развития;

4) опытом проведения экологической экспертизы проектов нормативных правовых актов.

§ 41. Этапы и специальные требования экологической экспертизы

100. Этапами проведения экологической экспертизы являются:

1) оценка положений проекта закона на соответствие законодательству Кыргызской Республики, международным договорам, вступившие в силу в соответствии с законодательством Кыргызской Республики, общепризнанным принципам и нормам международного права в сфере охраны окружающей среды, устойчивого развития и экологической безопасности;

2) оценка положений проекта закона на соответствие специальным требованиям экологической экспертизы.

101. При проведении экологической экспертизы эксперт должен:

1) установить соответствие проекта закона экологическим требованиям, установленным в законодательстве Кыргызской Республики и международным экологическим требованиям;

2) определить влияние проекта закона на способность различных субъектов осуществлять деятельность по охране окружающей среды;

3) определить влияние положений проекта закона на составные части экологической оценки: пользование природными ресурсами, охрана природы, экологическая безопасность и здоровье населения;

4) определить экологические последствия, в том числе в долгосрочном периоде, от реализации проекта закона с учетом защиты общественных экологических интересов, прав будущих поколений, прав государства на природные ресурсы (их сохранения и восстановления).

§ 42. Требования к части «Пользование природными ресурсами»

102. Состояние природных ресурсов - качественные и количественные показатели состояния естественных источников потребления природы (лесов, залежей полезных ископаемых, промысловых видов животных), определяющие базу для экономического роста и развития страны.

103. Требованиями к этой части являются:

1) соблюден ли в проекте закона принцип недопустимости совмещения функций по осуществлению государственного контроля и надзора за использованием природных ресурсов с деятельностью по их использованию;

2) учтены ли при разработке проекта закона правила и лимиты по использованию природных ресурсов, ограничения, определенные в законодательстве Кыргызской Республики, а также в международных договорах, вступивших в законную силу, участницей которых является Кыргызская Республика;

3) предусматривают ли положения проекта закона мероприятия по охране окружающей среды, воспроизводству природных ресурсов и мониторингу воздействия на них деятельности, определен ли источник финансирования данных мероприятий;

4) являются ли ставки и нормативы платежей за использование природных ресурсов в проекте закона ясными и соразмерными международным стандартам по отношению к воздействию на природные ресурсы и экосистемы с учетом особенностей Кыргызской Республики;

5) являются ли санкции за нанесение вреда окружающей среде достаточными для того, чтобы предотвратить негативное воздействие;

6) предусмотрен ли в проекте закона механизм справедливого доступа к распределению природных ресурсов для местных сообществ, проживающих на территории природопользования;

7) соблюден ли принцип сохранения традиционных типов природопользования и сохранения природы;

8) предусмотрены ли в проекте закона механизмы ограничения действий или деятельности, препятствующих естественному возобновлению природных ресурсов.

§ 43. Требования к части «Охрана природы»

104. Состояние экосистем - качественные и количественные показатели состояния природных самовосстанавливающихся систем, поддерживающих необходимые условия для жизни и здоровья человека и восстановления природных ресурсов.

105. Требованиями к этой части являются:

1) наличие анализа позитивных и негативных последствий применения закона на состояние экологических систем, в том числе в контексте изменения климата;

2) исключение положений проекта закона, направленных на снижение продуктивности экосистем и выполнение экосистемных функций (почвообразование, водорегуляция, климатическая регуляция);

3) устранение положений проекта закона, негативно влияющих на состояние особо охраняемых природных территорий и объектов;

4) наличие мер по смягчению и компенсации негативных воздействий;

5) наличие санкций за нанесение вреда окружающей среде, достаточных для того, чтобы предотвратить негативное воздействие;

6) наличие механизма информирования и общественного участия в случае воздействия на естественные экосистемы и эстетическую привлекательность ландшафтов;

7) наличие оценки степени воздействия проекта закона на ценные или уязвимые районы, включая их ландшафт, имеющие национальный или международный охраняемый статус;

8) наличие положений, ориентированных на увеличение площади особо охраняемых и естественных экосистем;

9) устранение положений, направленных на снижение площади или ухудшение состояния особо охраняемых и естественных экосистем.

§ 44. Требования к части «Экологическая безопасность и здоровье населения»

106. Уровень экологической безопасности и здоровья населения - критерии и показатели состояния защищенности жизненно важных интересов личности, общества, окружающей среды как условия и средства существования человека и общества от рисков, возникающих в результате антропогенных и природных воздействий на них.

107. Требованиями к этой части являются:

1) выявление, прогноз и оценка потенциальных рисков воздействия на экологическую безопасность и здоровье населения, в том числе с учетом прогноза климатических изменений;

2) недопустимость положений, ориентированных на ухудшение качества показателей окружающей среды в населенных пунктах;

3) наличие оценки характера предполагаемого экологического воздействия и последствий: продолжительности, обратимости, объема и масштаба;

4) наличие заключения природоохранных органов и органов здравоохранения о влиянии действия проекта закона на экологическую безопасность и здоровье населения;

5) наличие общественных экологических интересов, включая экологические права, установленные законодательством Кыргызской Республики в сфере охраны окружающей среды, устойчивого развития и экологической безопасности.

§ 45. Выводы и рекомендации

108. По результатам проведенного анализа эксперт готовит экспертное заключение, в котором может сделать один из следующих выводов:

1) проект закона является экологически позитивным - в результате принятия и применения закон приведет к улучшению состояния экосистем и исключению негативного влияния на состояние окружающей среды и здоровья населения;

2) проект закона является экологически нейтральным - в результате принятия и применения закон не ухудшит состояние окружающей среды и здоровья населения;

3) проект закона является экологически негативным - в результате принятия и применения закон может привести прямо или косвенно к ухудшению состояния окружающей среды и здоровья населения.

109. При необходимости эксперт должен подготовить рекомендации к проекту закона с формулировками экологически позитивных положений.

Глава 8. Порядок организации экспертизы

§ 46. Основание для назначения экспертизы

110. Основанием для назначения экспертизы являются нормы и требования законодательства, регулирующие деятельность Жогорку Кенеша Кыргызской Республики.

§ 47. Сопроводительные документы к проекту закона

111. Эксперт приступает к экспертизе после получения материалов для проведения экспертизы, включая:

- 1) текст проекта закона;
- 2) сопроводительное письмо инициатора;
- 3) справка-обоснование к проекту закона, которая должна содержать информацию:
 - о целях и задачах проекта закона;
 - о возможных социальных, экономических, правовых, правозащитных, гендерных, экологических, коррупционных последствиях действия закона;
 - о результатах общественного слушания, общественного обсуждения;
 - о соответствии проекта закона законодательству;
 - об источниках финансирования в случае увеличения расходов, покрываемых за счет государственного бюджета;

- о результатах консультаций и обсуждений с объединением органов местного самоуправления (ассоциацией, союзом), объединяющим не менее половины от общего числа органов местного самоуправления, если проект закона непосредственно затрагивает интересы местных сообществ и органов местного самоуправления;

4) сравнительная таблица, если проектом закона вносятся поправки в действующий закон;

5) проекты нормативных правовых актов, вытекающие из вносимого проекта закона;

6) анализ регулятивного воздействия проекта закона, направленных на регулирование предпринимательской деятельности, проведенный в соответствии с методикой, утвержденной Кабинетом Министров Кыргызской Республики;

7) иные необходимые материалы.

§ 48. Срок проведения экспертизы

112. При внесении проекта закона в Жогорку Кенеш Кыргызской Республики экспертиза проекта закона проводится в сроки, установленные законодательством, регулирующим деятельность Жогорку Кенеша Кыргызской Республики.

Глава 9. Экспертное заключение

§ 49 Понятие экспертного заключения

113. Экспертным заключением является подготовленный экспертом документ, содержащий обоснованные выводы о соответствии или несоответствии проекта закона требованиям, установленным настоящими Стандартами, и рекомендаций.

114. Экспертное заключение является одним из обязательных условий рассмотрения проекта закона на заседании Комитета и Жогорку Кенеша Кыргызской Республики.

115. Выводы и рекомендации должны сопровождаться ссылками на конкретные положения проекта закона, международных договоров, вступившие в силу в соответствии с законодательством Кыргызской Республики, общепризнанных принципов и норм международного права, нормативных правовых актов Кыргызской Республики и других материалов.

§ 50. Подготовка, оформление и содержание экспертного заключения

116. Экспертное заключение, подготовленное экспертом Аппарата Жогорку Кенеша Кыргызской Республики, подписывается руководителем экспертной службы Аппарата Жогорку Кенеша Кыргызской Республики либо его заместителем.

Экспертное заключение, подготовленное независимым экспертом, подписывается экспертом.

117. Экспертное заключение должно содержать следующую обязательную информацию:

1) сведения о проекте закона, включающие наименование проекта закона, предмет регулирования и описание его основных положений;

2) сведения о названии Комитета, субъекте законодательной инициативы, внесшем проект закона;

3) вид (виды) экспертизы;

4) предмет экспертизы;

5) ссылки на международные договоры, вступившие в силу в соответствии с законодательством Кыргызской Республики, общепризнанные принципы и нормы международного права, нормативные правовые акты Кыргызской Республики;

6) результаты анализа, выводы и рекомендации эксперта и их обоснование.

К экспертному заключению могут прилагаться иные материалы по усмотрению эксперта.

Глоссарий терминов и понятий, применяемых настоящими Стандартами

Антикоррупционная экспертиза — анализ и оценка проекта закона в целях выявления в них коррупционных факторов, оценки степени их коррупционности и разработки рекомендаций, направленных на их устранение или ограничение.

Бланкетная норма — норма, которая предоставляет публичным органам, должностным лицам право самостоятельно устанавливать правила поведения, запреты, санкции и другое.

Временные специальные меры — меры организационного, законодательного, институционального характера, направленные на поддержку лиц одного из полов в наиболее дискриминационной сфере жизнедеятельности, подверженной гендерным стереотипам. Эти меры не считаются дискриминационными и должны быть отменены, когда будут достигнуто фактическое равенство между мужчинами и женщинами (например, принятие специальных мер, направленных на охрану материнства, не считается дискриминационным).

Гендер — приобретенное, социально закрепленное поведение лиц разного пола; социальный аспект отношений между мужчинами и женщинами, который проявляется во всех

сферах жизни, включая политику, экономику, право, идеологию и культуру, образование и науку.

Гендерный анализ – процесс оценки различного воздействия, оказываемого на женщин и мужчин, существующими или предлагаемыми программами, законодательством, государственным политическим курсом во всех сферах общества и государства.

Гендерная дискриминация – любое различие, исключение или предпочтение, которое ограничивает права и интересы лиц по признаку пола; направлена на ослабление или лишение признания, пользования или осуществления равноправия мужчин и женщин в политической, экономической, социальной, культурной, гражданской или любых других областях общественной жизни.

Гендерные отношения – характер поведения и обращения между лицами разного пола в процессе общения или при осуществлении различных видов совместной деятельности.

Гендерное равенство – равный правовой статус женщин и мужчин и равные возможности для его реализации, позволяющие лицам независимо от пола свободно использовать свои способности для участия в политической, экономической, трудовой, социальной, общественной и культурной сферах жизни.

Гендерное равноправие – равенство прав, обязанностей и ответственности лиц разного пола перед законом, кроме смягчающих обстоятельств, установленных законодательством Кыргызской Республики.

Гендерная экспертиза – мониторинг и общественно-правовой анализ национального законодательства, а также оценка проектов нормативных правовых актов на предмет соблюдения в них равенства возможностей, прав, обязанностей, ответственности, равнопартнерских отношений и равенства результата для женщин и мужчин, недопущения гендерной дискриминации.

Дискреционные полномочия – полномочия, которые должностное лицо может осуществлять по собственному усмотрению.

Должностное лицо – любое лицо, назначаемое или избираемое для работы в публичный орган, выполняющее определенный круг обязанностей по исполнению и обеспечению полномочий данного публичного органа.

Законодательная техника – система правил подготовки и оформления проектов законов. Вид нормотворческой техники, т.е. совокупность определенных приемов, правил, методов, применяемых как при разработке содержания и структуры нормативных правовых актов, так и при их претворении в жизнь.

Коррупциогенные положения проекта закона – положения проекта закона, в которых заложены коррупциогенные факторы, способствующие появлению и росту коррупции.

Коррупционное правонарушение – любое незаконное использование должностным лицом своего статуса, сопряженное с получением выгоды (имущества, услуг или льгот и (или) преимущества, в том числе неимущественного характера) как для себя, так и для других лиц вопреки законным интересам общества и государства, либо незаконное предоставление такой выгоды указанному лицу.

Коррупциогенные факторы – заложенные в положениях проекта закона условия, возможности, способствующие (провоцирующие) совершению коррупционных правонарушений в процессе реализации их как норм действующего закона.

Коррупция – умышленные деяния, состоящие в создании противоправной устойчивой связи одного или нескольких должностных лиц, обладающих властными полномочиями, с отдельными лицами или группировками в целях незаконного получения материальных, любых иных благ и преимуществ, а также предоставление ими этих благ и преимуществ физическим и юридическим лицам, создающие угрозу интересам общества или государства.

Международное мягкое право – акты различных международных организаций, судебных и иных международных органов, которые конкретизируют, дополняют, разъясняют международно-правовые нормы.

Международные стандарты прав и свобод человека – выработанный мировым сообществом нормативный минимум, на который должны ориентироваться государства при признании и обеспечении провозглашаемых прав.

Нарушение равных прав – активное или пассивное поведение, которое проявляется в виде унижения, презрения, а также ограничения прав или оказания привилегий в связи с половой принадлежностью лица.

Неотчуждаемость прав и свобод человека – ни одно из провозглашенных Конституцией и международными нормами прав человека не может быть изъято государством или ограничено в объеме без указания оснований ограничений.

Неотъемлемость прав человека – каждый человек наделен правами в силу того, что он человек, а не гражданин определенного государства.

Отсылочная норма – норма, которая называет в общей форме, какие правила необходимо исполнять, а конкретное содержание этих правил дается в других нормативных правовых актах.

Правовая экспертиза – анализ и оценка положений проекта закона на предмет соответствия требованиям Конституции Кыргызской Республики, правовой системе и законам Кыргызской Республики, международным договорам, вступивших в силу в установленном законом порядке, а также соответствия правилам подготовки и оформления проекта закона, требованиям законодательной техники и логической структуры нормы права.

Права и свободы человека – совокупность морально-правовых норм, защищающих достоинство человека в его взаимоотношениях с представителями государственной и иной власти.

Правозащитная экспертиза – анализ и оценка проекта закона на предмет соответствия его положений общепризнанным принципам и нормам международного права, законодательству Кыргызской Республики в сфере защиты прав человека, нормам международных договоров в сфере защиты прав человека, вступившие в силу в соответствии с законодательством Кыргызской Республики.

Практические нужды и потребности – нужды и потребности, возникающие из реальных условий повседневной жизни мужчин и женщин, в основе которых лежат гендерные роли, отведенные обществом, данным гендерным группам. Эти роли часто связаны с родительскими и домашними обязанностями, которые чаще возлагаются на женщин, чем на мужчин.

Независимый эксперт – лицо (группа лиц), обладающее специальными знаниями, профессиональным опытом и привлекаемое для проведения экспертизы проектов законов.

Публичные органы – органы государственной власти, органы местного самоуправления, иные органы, учреждения и организации, образованные на основе законов, решений Президента Кыргызской Республики и Кабинета Министров Кыргызской Республики.

Полномочия публичных органов, должностных лиц – права и обязанности, закрепленные за публичными органами, должностными лицами на основе правовых актов.

Полномочия нормотворческие – полномочия по принятию подзаконного нормативного правового акта, устанавливающего правила поведения для неограниченного круга лиц.

Полномочия контрольные – полномочия, осуществляемые в целях проверки законности деятельности, в том числе порядка деятельности, субъектов права (например, инспекции, ревизии, контроль, надзор).

Природные ресурсы – естественные источники потребления человеком природы (земельные, водные, лесные ресурсы, полезные ископаемые, запасы минерального сырья, радиоактивные материалы, животный и растительный мир, их компоненты и другие природные блага, а также косвенно используемые человеком – рекреационные, эстетические и другие).

Природопользование – совокупность всех форм эксплуатации природно-ресурсного потенциала и мер по оценке состояния и сохранению.

Равенство результата – концепция равенства, в соответствии с которой признается, что для достижения равных (одинаковых) результатов мужчинами и женщинами необходимо проявить к ним различное отношение, ввиду того что жизненные условия тех и других различны.

Равные права – гарантированное государством, закрепленное в Конституции Кыргызской Республики, международных договорах, законах и иных нормативных правовых актах равенство прав женщин и мужчин, то есть наличие одинакового юридического положения лиц обоего пола, обеспечение равного права осуществления всех гражданских, политических, экономических, социальных, культурных и иных прав.

Равные возможности – система законодательных, организационных, экономических мер, необходимых для реального достижения гендерного равноправия.

Равные партнерские отношения – сотрудничество или совместное участие в государственной и общественной жизни на равных условиях лиц разного пола.

Равная ответственность – способность лица независимо от половой принадлежности исполнять соответствующие обязанности, предписанные государством, и нести за их неисполнение равную ответственность перед законом.

Устойчивое развитие – развитие, гарантирующее достойные, максимально возможные равные стартовые условия представителям настоящего и будущих поколений для удовлетворения жизненных потребностей. Концепция устойчивого развития базируется на экономике, сочетающейся с принципами экологической безопасности и социальной справедливости.

Экологическая безопасность – состояние защищенности жизненно важных интересов личности, общества, защищенности окружающей среды как условия и средства существования человека и общества от угроз, возникающих в результате антропогенных и природных воздействий на них.

Экологические системы (экосистемы) – единые, устойчивые, взаимосвязанные, саморазвивающиеся, саморегулирующиеся, самовосстанавливающиеся совокупности естественных компонентов окружающей среды, осуществляющие процесс обмена веществ и энергии, естественно возможные механизмы для воспроизводства и поддержания среды, необходимой для воспроизводства жизни и формирования экосистемных услуг. Различают естественные (первозданные), модифицированные (измененные), трансформированные (преобразованные) экологические системы.

Экосистемные услуги – услуги, предоставляемые всем живым существам, включая человека, создающие базис для поддержания необходимых условий для Жизни на глобальном уровне. Экосистемные услуги включают в себя следующие функции: регуляция (например, формирование и поддержка климата, очистка природной среды от загрязнений, снижение рисков чрезвычайных ситуаций), обеспечение (например, пищей, водой, топливом, природными ресурсами), поддержка (например, синтез органических веществ, формирование почвы).

Экологический риск – вероятность неблагоприятных для окружающей среды и здоровья населения последствий любых (преднамеренных или случайных, постепенных или катастрофических) антропогенных изменений природных объектов и факторов.

Экологическая экспертиза – анализ и оценка проекта закона на предмет соответствия его положений требованиям законодательства Кыргызской Республики в сфере охраны окружающей среды, устойчивого развития и экологической безопасности, нормам экологической безопасности, определение, предупреждение, ограничение возможных негативных последствий положений проекта нормативного правового акта в случае их принятия на окружающую среду и здоровье населения.

Экспертная служба Аппарата Жогорку Кенеша Кыргызской Республики – экспертная служба Аппарата Жогорку Кенеша Кыргызской Республики, обладающая